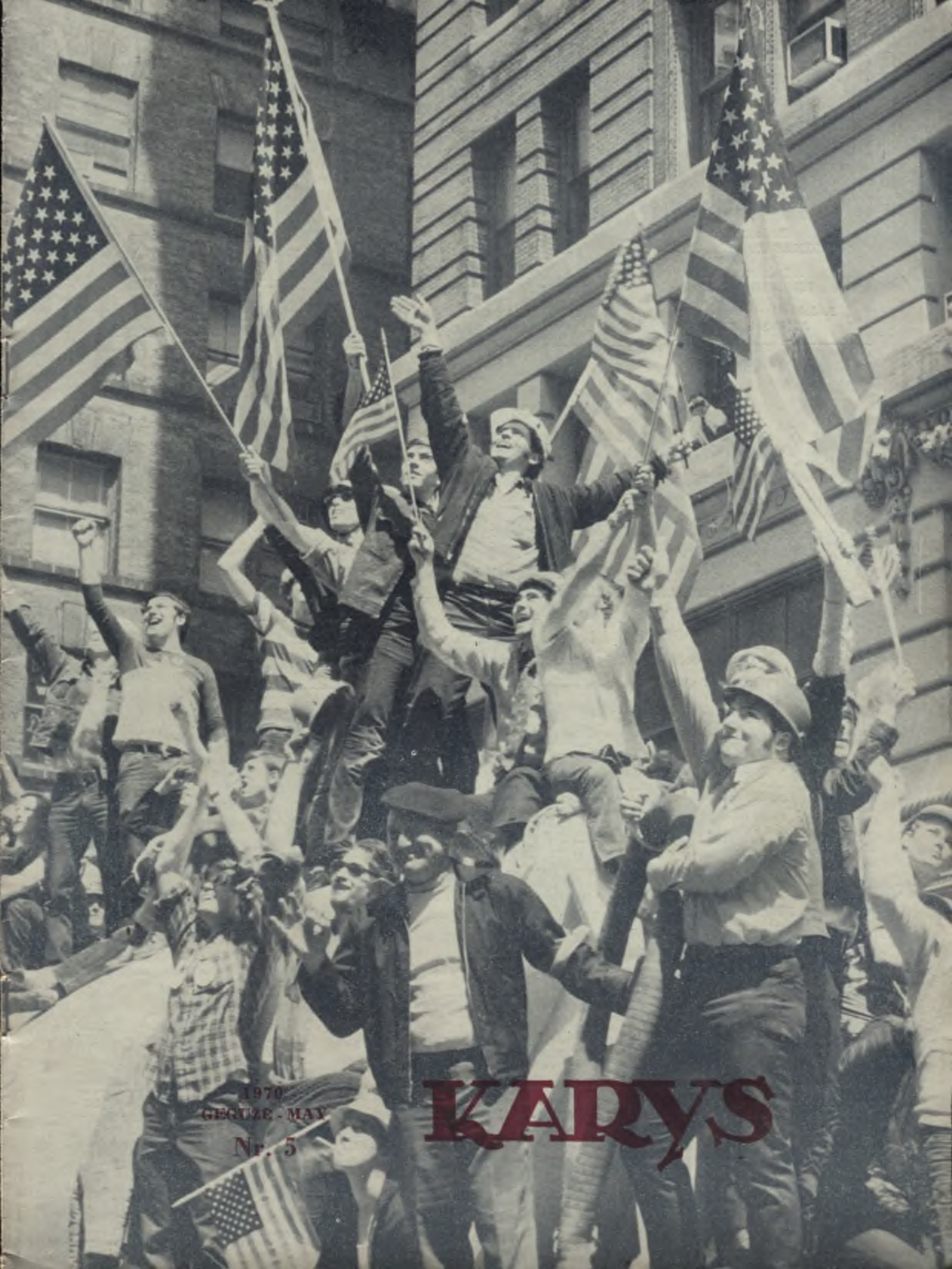

1970
GEGUZE - MAY

Nr. 5

KARYS

KARYS

1970
Nr. 5 (1462)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

K. KODATIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Vyt. Maželis — Statybos darbininkų demonstracijos New Yorke (viršelis)

P. Būtėnas — Paskutinis žodis 129

K. Uoginius — Motinai 138

A. Grigaitis — Zigmantas Sierakauskas 139

T. Papartis — Pavėlavęs naujokas 143

B. B. — Kariuomenių organizacija 146

Tremties Trimitas 148

Šaulė Tremtyje 152

Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 155

Karinės Žinios 156

Kronika 158

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Philadelphia — A. IMPOLĖNAS, Australija — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — M. Ambraziejus, "Gifts International", "Marginiai", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
KENOSHA, WIS. — B. Juška
LOS ANGELES, CALIF. — V. Prižgintas
NEWARK, N.J. — Kazys Trečiokas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

VENEZUELOJE

Kun. A. Perkumas, SDB — Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $7.00 per year. Single copy 70 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523830 1

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1462) GEGUŽĖ - MAY 1970

PASKUTINIS ŽODIS

(Dar vieno žemėlapio sutiktuvės)

PETRAS BŪTĖNAS

Lietuvių tautos plotas jau ir oficialiai aprobuotinai išdrįstas *praplėstas* pripažinti, nors ligi viso pilno lietuvių tautos ploto *išaiškinimo* ir po to pripažinimo, matyt, dar reikės žmonėms gerokai palūkėti, nes bergždžiai veiksmingų stabdžių vis dar pasitaiko. Keliolika metų praslinko, kol atskiri žmonės, supratingesniuose laikraščiuose berašydami beįrodinėdami, šiaip taip palenkėm lietuvių institucijas pripažinti lietuvių tautos plotą tikrai kur kas didesnį esant, negu kaikurių ligi šiol buvo įsisąvokotą ar manytą. Kas tą visą istorinio ir etnografinio įrodinėjimo darbą periodikoje yra stebėjęs ir bent savybėje nagrinėjęs, tik tas supranta, kaip tolydžio buvo prisimušta prie to bent dalinio laimėjimo, ir kad todėl tai būtina, reikalinga bei svarbu visų amžių lietuvių tautai bei 1918.II.16 metais atsikūrusios Lietuvos valstybei — respublikai.

Apie tai daugiau ir tuo tarpu galutinai tepakalbės šis rašinys, o konkrečiai — apie dar vieną žemėlapį, bet jau net dvigubai aprobuotą.

PASKIAUSIAS ŽEMĖLAPIS

Tas žemėlapis yra Zenono Ašoklio "Lietuvos geografijos vadovėlis. JAV LB Kultūros fondo leidinys Nr. 34. Chicago. 1968 — Lietuvos Laisvės Kovos Metai", paskutiniame puslapyje. Tas vadovėlis kartu su tuo žemėlapiu yra aprobuotas: "JAV LB Švietimo Tarybos 1968 m. rugsėjo mėn. 21 d. posėdžio nutarimu šis vadovėlis pripažintas tinkamas aukštesniosioms lituanistinėms mokykloms", taigi lietuvių, lietuviškosioms mokykloms.

Bet pats žemėlapis ten turi du skirtingus pavadinimus: 1) Viršum jo yra išspausdinta lietuviškai (ir angliškai): "Etnografinė Lietuva", o pačiame žemėlapyje kampe: "Lietuvos etnobrafinės sienos, nustatytos Lietuvos Tyrimo Instituto (ir dar angliškai), sudarė J. Andrius 1968". O kas jį išleido, tai įrašyta jau už žemėlapio rėmų nuošalioje kertelėje smulkutėmis raidelėmis: "Išleido P. Lėvuo", greičiausia slapyvardis, betgi kuris savo tikrąja pavarde turėtų patekti į lietuvių kultūros istoriją, kaip kad ir žemėlapio autorius.

"Etnografinė Lietuva" įvardas perneaiškus dėl to čia *etnografinė* žodžio prie nuo seniausių laikų etniškai aiškiausio ir patvariausio *Lietuvos* kraštovardžio tautovardžio. Todėl, o kada vartotumėt tam priešybės įvardą "Neetnografinė Lietuva" ir kur tokį fenomeną — tokią Lietuvą galėtumėt nurodyti buvus, esant, ar gal net ir būsiant? *Lietuva* tegali būti sąvokojama kaip *lietuvių* šalis, taigi vien tik kaip *lietuviškosios* etnikos - etnografijos, nors svetimųjų okupacijų vietomis laikuose ir pažeistos. Mums lietuviams patogu, naudinga, tikra ir gerai, kad tą tiesą patvirtina ir šaknies *Leit-Liet-*... vandenvardžiai bei kitokie vietovardžiai, iš senovės plačiai išsisklaidę po baltų teritoriją. Pvz. šitaip nė iš tolo negalima pasakyti nei apie variaginę švedavardę *Rusę* "Rusiją", nei apie Lenkiją, Vokietiją, Gudiją ir kt. Etnografų, geografų ir pan. žiniai ir dėmesiui svarbu yra bent nuo šiol vis atsiminti, kad *Lietuvos* įvardas be jokių išimčių skelbia lietuviškąją etniką, lietuvių tautos plotą. Kitokios *Lietuvos* nebuvo ir nėra, kaip pvz. nėra ir "geografinės Lietuvos". Gi įvardai pvz. *Lietuvos valstybė* (senoji), *Lietuvos valstybė respublika* (1918.II.16 metais atkurtoji), *Mažoji Lie-*

tuva... jau kitką nurodo kaip įvardai, taigi jau tik kitos rūšies, nors nuo lietuvių etnikos irgi nenutolsta.

Pavadinimas "Lietuvos etnografinės sienos" minėtajam žemėlapiui arba klaidina, arba, kitaip sakant, gana suvedžioja, nes, mat, toks žemėlapis, kaip stovi, dar neapima viso *Lietuvos etninio ploto* ir dar nenurodo visų reikiamų *lietuvių tautos ploto* ribų. Pvz. jei žemėlapininkų būtų kalbama rašoma apie *Lietuvos valstybės respublikos* sienų žemėlapį, tai tik tada būtų galima nutilti. Mat, pastarosios, politinės, rūšies žemėlapį tegali sukurti ir patvirtinusi paskelbti jau tik lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės respublikos atstovybė, — pvz. šiais laikais tik Vlikas, kol ta valstybė Sov. Rusijos tebėra okupuota, žinoma, pirmučiausia irgi neišeidamas iš Lietuvos, arba lietuvių tautos ploto, ribų, jų visaip paisydamas.

Jei šio žemėlapio Lietuvos ribos būtų nurodomos galimai etninės, lietuvių, lietuviškosios etnikos periferijose, tada jį geriausia būtų vadinti *lietuvių tautos ploto žemėlapis*, arba trumpiausia — *Lietuvos žemėlapis*, kur abiem atvejais reikalas vien tik etniškai - etnografiškai sąvokojamas ir omenėje turima pilnoji lietuviška etnika visoje baltų teritorijoje, kurioje gyvavo, veikė ir savo piliečius gynė sen. Lietuvos valstybė, neužmiršdama ginti ir visų baltų. Bet ir tada žemėlapis privalo būti aprūpintas aiškiais, rimtais ir smulkiausiais komentarais, neatsižvelgiant į jokias kada okupacijas, intervencijas, okupantų priverstinai krasnoarmietiškai bei enkavedistiškai sudarytus sulipdytus ir Lietuvos žmonėms visaip kenkiančius "liaudies seimus" ir pan. iš svetimų svetimiausio pasaulio.

Tiesa, šis žemėlapis yra jau kur kas platesnio, taigi ir natūralesnio lietuvių tautos ploto, ir dėl visko labai ne pro šalį jį palyginti bent su dviem (vilsoniniu ir vasiniu) žemėlapiais bei jų aprašais, — Karys. 6, 7, 8 ir 9 nr. 1969 metais. Ir pvz. į tą mūsų tautos plotą įeina 1920.VII.12 metų Lietuvos bei Sov. Rusijos valstybių maskvine sutartimi nustatytosios valstybinės sienos žiemryčiuose, rytuose, pietryčiuose ir pietuose, suprantama, ir šiokios sienos net ir ten visos lietuviškosios etnikos dar neapimančios ne dėl lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės respublikos kaltės. O ta tarptautinė sutartis buvo ir pasiliko svarbi Lietuvos valstybei respublikai net ir po 1939 metais Sov. Rusijos susidėjimo su hitlerine Vokietija ir jųdvieju susirišimo viešomis ir slaptomis (ir pastarosiomis jau galutinai pasauliui išryškėjusiomis savo šlykščiausiu ir antihumaniškiausiu politiniu turiniu) sutartimis Pabaltijo Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybėms respublikoms sunaikinti ir jas genociduojamas bei ekspluatuojamas slavams bei germanams tarpusavyje pasidalinti jau kaip kolonijas.

Bet štai po 20 metų, apie 1940 metus, Sov. Rusija, okupavusi mūsų valstybę respubliką, labai nuskriausdama lietuvių tautos plotą žiemryčiuose, rytuose, pietryčiuose ir pietuose, jos tarsi etninės ribas - sienas slavofiliškai velikorusiškai - rusiškai dekretiškai nurodė dar siauresnes, kur kas siauresnes net ir už 1920.VII.12 metų sutarties valstybines sienas, o nuo 1945 potsdaminių metų ta pati Sov. Rusija Mažąją Lietuvą — Karaliaučiaus sritį paversdama Kaliningradskaja oblast' pavadinimo slavine kolonija, čia sudarydama tartum kokį antrą Sibirą jau prie Baltijos jūros ir lietuvių tautos branduolinio ploto vakarinėje - pajūrinėje - lietuvinėje dalyje. Tas pats pasakytina ir dėl Lenkijos okupuoto lietuvių Suvalkų trikampio ir dar net dėl daug ko.

Bet ir už šio 1968 sukaktuvinių metų žemėlapio nurodytųjų etninių ribų be reikalo yra palikta lietuvių tautos žemių, ir todėl šis žemėlapis dar negali vadintis nei "Etnografinės Lietuvos", nei "Lietuvos etnografinių ribų ar sienų" žemėlapiu.

Nekartą esu "Karyje" rašęs, kad sen. Lietuvos valstybės vadovai su savo kariuomene žygiavo į rytus ir pietus ne svetimųjų, — slavų, žemių užimstyti, bet tik savo baltiškųjų, lietuvių, plotų atsiimti. Paskutinio rašymo žr. "Laiminga pagava", — Karys, 6, 7, 8 ir 9 nr. 1969 m., kur nagrinėjami yra prez. W. Wilsono (ir mūsų geopolitiko K. Pakšto teigiamai įvertintas) ir inž. J. Vasio Lietuvos valstybės žemėlapiai, o straipsnis redakcijai buvo nusiųstas jau seniai. Ten jau rodoma yra mūsų etnika ir toliausiose periferijose: mano buvo griežtai ir aiškiai išeita prieš ligšiolinį istorikų pasisakymą už "Lietuvos ekspansiją į rytus" žr. ten 7 nr. 203 p.). Bergždžiai — veltui trimitavo tie svetimieji, o ir štai dabar vėl norėtų apgaulingai patrimituoti, kad, esą, būta "Lietuvos - Gudijos valstybės". O būta tik *Lietuvos valstybės* vien baltų teritorijoje ir baltuose daugiausia lietuviuose. Jei kas norėtų apsiimti tam paprieštarauti, tai prašyčiau ne bendrafraziškai rašyti, bet kartu skelbti ir visų laikų visą kur baltų teritorijoje istoriją ir būtinai su mūsiškąja etnika visaip įrodomai. Tada ir betkas paskaitysime, pvz. kas ta *Gudija* - Bielorussija ir kas ta Mozūrija - Mazowsze, — ir į katrą pusę pačio paprieštarautojo krypsta sentimentas bei kodėl.

Žodžiu, prireikė keliolikos metų rašymo ir kantrybės, kol, pagaliau, ir kitų buvo pradėta imti suprasti bei pripažinti, kad Lietuvos vals-

tybė ryžosi baltų, ir lietuvių, žemes, net ir toliausias, jungti savo žiniai, bevaduodama iš svetimųjų okupacijų. Ta geros naujienos data yra pernaimetė — 1969 posukaktuviniai metai. Matot, istorikas Pr. Pauliukonis, rašydamas apie diplomato J. Geručio redaguotą "Lithuania 700 Years" New York. 1969 m. rinkinį ir kalbėdamas apie ten istoriko J. Jakšto straipsnio trūkumus, šit kaip rašo čia mums visiems svarbiu klausimu:

"Kaip anksčiau buvo minėta, baltai rytuose siekė Tulą, Desną, pietryčiuose — Pripetę. Tik šeštame šimtmetyje rusai užėmė rytines sritis, bet dauguma lietuvių ten pasiliko ir tik per ilgą laiką jie surusėjo. Tad ar tikslu rašyti, kad Mindaugas (mirė 1263 metais, didžiojo, veik paskutiniojo, prūsų 1260 - 1283 metais, trukusio 23 metus, sukilimo prieš Vokiečių ordiną laikotarpyje. P.B.) rytuose prijungė *rusų* žemes, *rusų* miestas Naugardukas tapo svarbiu Lietu vos valstybėje, kaikurių istorikų manymu, jis buvęs Lietuvos sostinė (47 p.). Reiktų manyti, kad ir po septynių šimtų metų tos sritys buvo dar lietuviškos, juo labiau Naugardukas nebūtų galėjęs būti Lietuvos sostine, jei jis būtų buvęs grynai rusiškas miestas. Vokiečiai įkūrė Klaipėdą ir ją valdė 700 metų, bet mes jį laikome Lietuvos miestu, nes buvo įkurtas lietuvių gyventoje žemėje. Ir Klaipėdos krašto ūkininkai po 700 metų išliko lietuviais, nežiūrint vokiečių nutautinimo politikos. Tad rusų valdomi lietuviai galėjo žymiai ilgiau išlikti lietuviais. Gal nereiktų taip lengva ranka lietuvių apgyventos žemės dalyti rusams" (Tėviškės Žiburiai. 43 nr. 1969.X.23).

Dėl visko čia pravartūs yra keli prijungtiniai paryškinimai:

1) VI amžiuje po Kr. rytiniai slavai, migruodami iš savosios slavinės tėvynės užpripečio į baltų žemę, pradėjo užimstyti kaikuriuos baltų lietuvių punktus tolimuose rytuose ir pietryčiuose. O dar net XII amžiuje rytiniai slavai atmigravę nebuvo priveikę užimti Nemuno ir Neries versmių sričių. Gi su variagine - bizantine Kievo kniažestva, slavams neužleisdama savo baltiškųjų sričių, net priešmindauginė Lietuvos valstybė, remiama visų baltų (pvz. čia jotvingų), nuo ryškiai žinomos 983 metų datos, ėmė atsigriebdama kariauti; žr. Karys. 6 nr. 1969 m. 169 p. Gal pasiseks išspausdinti panašiems reikalams ir ilgesnį rašinį su reikiamais atitinkamais žemėlapiais.

2) Tolimuose rytuose lietuviai, variaginių velikorusų - rusų užimti, gudėjo, kaip tada ir nuo Latvijos Latgalos į rytus latgaliai - latviai buvo verčiami irgi gudėti (žr. t. p.).

3) Lietuvos valstybė toli į rytus, pietryčius ir pietus jokių ekspansijų nedarė, o ėjo ji savųjų žemių atsikovoti (žr. t. p.). Tą tiesą istorijos lapuose reikia toliau ir skelbti. Dar žr. "Lietuva karalystė", — Karys 1 ir 2 nr. 1968 metais.

4) Pagal rytiečių baltų lietuvių didžiulį gyvenamą plotą Dniepro 1500 km ilgio augštupio ir Pripetės 810 km ilgio veik visos upės geografinę padėtį, kur rytinių lietuvių gyventa, galima konstatuoti, kad Naugardukas stovi nuo ten dar labai toli į vakarus ir buvo gryniausioje baltų žemėje. Ir šioji žinia kardinaliai taiso atitinkamą mūsų istorijos lapą. Naugardukas turi savo senąjį baltiškąjį vardą, o jo plačioje Naugarduko augštumoje bei jos pakraščiais ir šiandien tebėra lietuvių vietovardžių, net nueinančių kiaurai į rytus, pietryčius ir pietus, nebekalbant apie vakarus ir šiaurę.

5) Klaipėdos ir etnografinė bei strateginė pozicija rodo, kad prieš 1252 metais Vokiečių Ordino ten kryžiuotinės pilies pastatymą buvo mūsų pajūrinė - pamarinė gyvenvietė, pilis ir uostas *Klaipėda*, vadinama baltiškai, o ne germaniškai.

6) Kai kas baltų žemę tyrinėja, tai primintina žvelgti, kurios upės, ežero, didelių balų ar miškų pusėje stovi kokių pavadinimų miestai ir miesteliai, ir ims tiesa aiškėti, kieno kada ten gyventa, kurtasi, kurta ir nuo užpuolikų germanų ar slavų gintasi. Svetimieji tyrinėtojai šį faktą kaip sau nenaudingą ir lig šiol tebenutyli. Pvz. šauniai paaiškėtų ir vokiečių istoriosofijos adoruojamieji Wildnis'ai - puščiosdykros Prūsijoje ir M. Lietuvoje: pvz. kad M. Lietuva taip pat yra ten sena Lietuva, arba mūsų didžiojo poeto kun. Kristijono Donelaičio "Metų" poemos dažnokai minima *Lietuva* kaip "M. ir D. Lietuva" išvien.

V. T. Pašuto, Obrazovanije Litovskogo gosudarstva. Moskva. 1959 m. 268 p. turi išrašęs tik apslavintomis lytimis eilę miestų, istorikų slavų besiejamų su slavine kilme. Jei tie miestovardžiai būtų visaip pakankamai ištyrinėti ir aprašyti — ir būtų jų aiškus baltiškumas. Iš jų apsto tik vos keli miestovardžiai tekeltų abejonių, o tokie atmigravusiųjų slavų naujokynai Iziaslavl' - Iziaslav - Zaslav ir Logožesk - Ložajsk - Logojsk, tiesa, jau yra ir XII amžiaus "Poviesti vremennych liet" rytinių slavų pirmajame metraštyje, bet ir jie aplink plačiausiai apstoti mūsų vandenvardžių ir kitokių vietovardžių, kurių niekas nepriveiks sunaikinti, nes jie įrašyti jau likę pasiliko kad ir įvairių laikų žemėlapiuose. Betgi pastarasis vietovardis (bažnytkaimis nuo Minsko į žiemryčius) greičiausia bus baltiškas.

J. Andriaus 1968 metų žemėlapį "išleido P. Lėvuo", kaip rašoma Z. Ašoklio vadovėlio žemėlapiniame egzemplioriuje. Galima spręsti, kad šio žemėlapio esama jau daug egzempliorių iš anksčiau išspausdinta ir paskleista, nors iš periodikos ir lig šiol to kultūrinio atvejo dar nematyti. Kol dar nėra protokoliškai ir datiškai paskelbto Lietuvos Tyrimo Instituto nutarimo pvz. nors ir "Pasaulio Lietuvyje", patvirtinančio šio žemėlapio aprobavimą, tai dar nėra galima susiorientuoti, kada šis žemėlapis būtų galėjęs būti leidėjo P. Lėvens atskiromis išspausdintas daug egzempliorių ir kur. Dėl aiškumo: "Lietuvių Dienų" 5 nr. 1968 m. gegužės mėnesį išspausdintame J. Andriaus žemėlapyje leidėjo dar nėra pažymėta. Tesuka galvą mūsų bibliografai.

Tas vadovėlyje išspausdintas žemėlapis palygintinas su "Lietuvių Dienų" 5 nr. 1968 m. gegužės mėn. žemėlapiu visaip: visaip tas pats, bet šiuo tuo ir skiriasi. Jei ir "Lietuvos geografijos vadovėlyje" išspausdintasis žemėlapis būtų buvęs dar labiau apgalvotas ir visaip (kartografiškai, geografiškai, potamologiškai, vietovardiškai) iškontroliuotas, tai ir jį ruošusiems, aprobavusiems bei leidusiems, ir visiems kitiems (pvz. šių dienų mokytojams, profesoriams, studentams, mokiniams) būtų buvę naudingiau ir linksmiau.

Taigi, žemėlapis yra patvirtintas Lietuvos Tyrimo Instituto ir Švietimo Tarybos. Todėl tokį žemėlapį juo labiau išsimoka apsvarstyti ir ištyrinėti kaip kolektyvinį specialistų profesionalų autoritetų gaminį, dovaną lietuvių tautai ir lietuviškajai mokyklai Lietuvos Laisvės Kovos Metais — 1968 m., arba Lietuvos valstybės respublikos 50 metų jubilėjuje.

APRAŠYTA? . . .

J. Andriaus 1968 metų žemėlapis per du puslapius yra išspausdintas "Lietuvių Dienų" 5 nr. 1968 m. gegužės mėnesį. Tas žemėlapis, kaip ten priedu autorius rašo, esąs buvęs pataisytas. Iš tokio pataisyto, nors ir kur kas nepabaigto taisyti, ir bus atsiradęs paskutinysis žemėlapio egzempliorius, kurį ir randame Z. Ašoklio "Geografijos vadovėlyje". Prieš aną pirmąjį žemėlapinį egzempliorių irgi būta to pačio autoriaus panašaus žemėlapio projekto, kaip autorius šalia "Lietuvių Dienose" išspausdinto žemėlapio praneša atskiru tekstu. Ten pat yra autoriaus apyilgės "Pastabos prie geografi*nės* Lietuvos žemėlapio", nors pats tas žemėlapis turi visai kitokį pavadinimą: "Lietuvos *etnografinės* sienos, nustatytos Lietuvos Tyrimo Instituto". Bet įvardo "*geografinė* Lietuva" nėra ir tokio net nė nereikia. Kraštovardis tautovardis *Lietuva* savaime skelbia savo lietuviškąjį etnografiškumą ir geografiškumą.

Iš ten autoriaus pastabų įdomiausia ir natūraliausia ši svarbi ir drąsiai atvirai paskelbtoji naujiena mums skaitytojams: "reikia manyti, kad išsamus tų sienų aprašymas bus padarytas paties to Lietuvos Tyrimo Instituto narių ir patiektas plačiajai visuomenei susipažinti ir padiskutuoti jų tikslingumą, kas būtų labai pravartu prieš pradedant ruošti naują Lietuvos žemėlapį, specialiai skirtą lituanistikos mokykloms".

Taigi, rašoma, kad tas žemėlapis Lietuvos Tyrimo Instituto jau aprobuotas. Betgi to instituto jokio žemėlapinio ar sienų aiškinimo bei argumentavimo spaudoje ir lig šiol dar nebūta ir, galimas daiktas, nė nebebus. Antra, iš J. Andriaus pastabų galima suprasti, kad jis autorius esąs paruošęs net du žemėlapius, ir šičia nagrinėjamas "Lietuvos geografijos vadovėlyje" išspausdintasis žemėlapis, matyt, ir bus tas "specialiai skirtas lituanistikos mokykloms" žemėlapis, o anas žemėlapis, kur yra "Lietuvių Dienose" išspausdintas, yra dukart didesnis, išeitų, ne mokyklai skirtas, kaip šitaip ir autorius pasisako. Bet tiedu žemėlapiai pagrindais visiškai nesiskiria, tik mokyklinis dėl savo mažumo perdaug neaiškus, o įvairios klaidos juose irgi panašios, tik "Lietuvos geografijos vadovėlyje" išspausdintame žemėlapyje jų kiek mažiau; žr. "Taisiniai" skyrių.

Kad J. Andriaus žemėlapis yra jau visai gatavas visuomenei ir mokyklos žmonėms bei mokymo reikalams, tai patvirtina ir Z. Ašoklio "Lietuvos geografijos vadovėlio" 71 psl. (Toliau ten yra ir pats J. Andriaus 1968 metų žemėlapis): "Etnografinė Lietuva yra visos lietuvių tautos žemės su visais tų žemių gyventojais (Valio! Teisingiausia mintis! Bet ar ir tas žemėlapis nurodo šitokią reikalingą tiesą — Lietuvos etnografines ribas? — P. B.). Lietuvos Tyrimo Institutas, vadovaujamas mokslininkų geografų, etnografų ir istorikų (Ar tik šie "vadovauja" tam institutui? — P. B.) po *ilgų* turinėjimų nustatė ir aprašė *etnografinės* Lietuvos sienas". — Kada aprašė? Kur aprašė? Kaip ir kiek aprašė? Turėtų būti ir visiems naudingas toks *ilgų* tyrinėjimų institutinis darbas, jei ir lig šiol jis nebūtų lyg slepiamas, ar kaip. Ar tik neglūdima čia kokio nesusipratimėlio?

IŠ PERIFERIJŲ

Žemėlapyje lietuvių tautos ploto pakraščiuose surandama daug įvairumo, vienų žmonių žinomo ir pažįstamo, antrų primiršto, o trečių dar nežinoto ir nepažįstamo. Ir todėl pats

ETNOGRAFINĖ LIETUVA - ETHNOGRAPHIC LITHUANIA

žemėlapis net ir šiuo atžvilgiu reikalingas yra jo kūrėjų bei aprobuotojų suteiktinių istorinių bei etnografinių komentarų, net smulkaus bei įtikinančio aiškinimo, be kurių žemėlapis, kaip dabar jis stovi, tik veik nebylys politinėms įstaigoms, mokyklai, visuomenei, žurnalistams ir, neduok, Dieve, jei staiga užgriūtų kokie pasaulio taikos kongresai ar konferencijos, kur reiktų savo Lietuvos mūsų atstovams ir ekspertams ginti visaip argumentuotai. Prakišimų jau būta.

Net ne visa Lithuania Propria yra įtraukta, nors ji, iš visko matoma, skirta yra to žemėlapio pagrindui kaip "nuolatinioji, arba tikroji, Lietuva", kuri jau daugiau nebegali būti kitokia, t. y. svetimųjų (ar, kaip čia, ir saviškių) vėjų čaižoma karpoma, o kaikuriems mūsiškiams tam tokiam karpymui negalvotai pritariant, nors niekas tuo karpymo reikalu jų neįgaliojo ir net neturėjo bei neturės teisės įgalioti; gal ir čia leistina prasitarti, kad dar prieš 1569 metų Liublino uniją politinių slaviškųjų vėjų apgautinai tikroji Lietuva buvo priversta sumažti ligi "sutrauktinės Lietuvos". Gaila ir net baugu, kad ir šiais laikais net ir iš lietuvių kiemo vis dar tebeatsiranda liublininkų. Pati Lithuania Propria dar turėtų būti visaip ir pilniausiai bei nebebendrafraziškai išaiškinta jau pačių lietuvių, ko ligi šiol dar niekur nėra šitaip padaryta ir aprašyta.

Pernai, 1969 metuose, buvo "apvaikščiojama" 400 metų sukaktis nuo šlėktinės Liublino unijos, ir šio to tada buvo ir mūsiškių rašyta. O šiemet kad kas dabar specialistiškai išaiškintų jau kaip reikiant (ne vien iš svetimųjų "ustorijų") su ta unija ir prieš ją unijokėmis šiaip ar taip susijusius tuo tarpu tik du lietuvių tautai tebegyvus ir tebereikalingus klausimus: *Lithuanią Proprią* ir prieš šią lenkų pakištą, o mūsų kaikurių istorikų skelbiamą *"Palenkę"*. Tai viena bendra tema, nors ir sudėtinė. Protai, baltiškai lietuviškai demaskuokite "Palenkę" ne kaip kitaip, kaip tik taip, kaip skelbia istorijos šaltiniai ir baltų etnika nuo amžių ir ligi šiol. Tai bent iš dalies būtų tikusiai prisiminta ir apibūdinta Liublino unija kaip vis dar nesibaigianti šmėkla.

Bet žemėlapyje yra įtrauktas mažesnis už Lithuanią Proprią plotas — 1920.VII.20 metų maskvinės sutarties Lietuvos ir Sov. Rusijos valstybių žiemrytinės, rytinės, pietrytinės ir iš dalies pietinės sienos, į jas žvelgiant iš Lietuvos etninio branduolio pusės. Ir tai visaip svarbu pačiai Lietuvai. Taip pat įtrauktas yra ir už minėtąsias sienas dar mažesnis Sov. Rusijos okupacijoje sudarytosios "Lietuvos TSR" plotas, kurio žiemrytinės, rytinės, pietrytinės ir pietinės sienos niekaip nepateisintinos kaip net peraiškiai maskviškai dekretiškai (Sov. Rusija yra pati baisioji kolonijinė imperija, ir dar niekados joje nežymėjo ir nežymi demokratinių pradų nei piliečiui, nei pačiai arcavojančiai rusu tautai [Jų rašytojo ukrainiečio N. V. Gogolio tam išsireiškimas, pajuokiant nežinia į kur dumiančią ir kame subyrėsiančią "russkają trojką"], nei juo labiau ten pavergtoms tautų tautoms) primestinės lietuvių tautai ir per akis išjuokiančios lietuvių tautos etninį plotą tikrą. Invazinės kariuomenės, okupacijos ir aneksijos negali būti skirtos etninėms riboms nustatinėti. Tai ar toks "sieninis slaviškas fenomenas — stačiai monstrum" gali skelbti tikrą Lietuvos ploto etnografinių ribų tiesą baltų (ne slavų ir ne germanų) teritorijoje? Ir kas protingas bei bent kiek nusimanąs tuo tikės? Ir todėl J. Andriaus 1968 metų žemėlapis (Įsižiūrėkime!) anas "Lietuvos TSR" nesenas, 1940 metų, sienas teisingai toli palieka nuo savo nurodytųjų etnografinių ribų - sienų: nuo šių toli į vakarus ar į šiaurę.

Ir jau tikrai gerai, kad žemėlapyje Lietuvai jau yra priskirta bent šis tas, ko dar reikia, tik nevisur:

1) Žiemryčiuose kelių kilometrų Dauguvos vidurupio vaga (Senajame priešmindauginiame Lietuvos valstybės laikotarpyje ten Dauguva buvo labai plačiai lietuvių prieita; ir vėliau — juo labiau) ir tai istoriška bei kiek galint etniška. Ligi šiol naujųjų laikų net ir mūsų žemėlapiai neapdairūs to padaryti privengdavo (apie tai jau esu rašęs), nors teisingų išimčių ir esama, — žr. "Laiminga pagava", — Karys, 6, 7, 8 ir 9 nr. 1969 m. Ten Dauguvos vagos ilgesnio tarpo apgynimas turėtų būti išrodytas ir šio žemėlapio komentaruose, jei kada nors tokie būtų paruošti ir išspausdinti. O ką kaip dėl to byloja ar nebyloja 1921 metų vasaros Lietuvos ir Latvijos valstybių sienos sureguliavimas (Lietuvai tada net perdaug sunkiais laikais), — tai turėtų būti Sienų Komisijos protokole, kuris prašytinas viešai paskelbti, žinoma, jei jis ar jo nuorašas kieno būtų turimas laisvajame pasaulyje.

2) Rytuose: a) Dauguvinės Dysnos (baltų upėv.) žemupio baseinas su Dysnos aps. miestu, o ten apylinkės vietomis labai miškingos, betgi apstotos mūsų vietovardžių. Pastebėtina, kad mūsų tyrinėtojai lengvai aplenkia baltų teritorijoje miškų masyvus ir augštumas, rašydami ar lietuvių tautos ploto, ar etninių ribų reikalais, neatsižvelgdami į tai, kad miškai supami mūsų vietovardžių, dažnai jų esant ir pačiuose miškuose, o augštumos kaip tik nusėtos tų mū-

siškų vietovardžių. Toms dviem temoms reiktų atskirų platesnių tyrinėjimų ir aprašų. Svetimieji kaip tik sau gaudo baltų miškus, augštumas ir net balas savinasi. Taip taip! Todėl ir dauguvinės Dysnos žemupio bei vidurupio miškingasis tarpas dar neperseniai lietuvių veikėjams tyrinėtojams buvo tartum nieko Lietuvai nereiškiąs kaip "nenaudingas"; b) Dn. Berezinos (baltų upėvardis nuo žodžio *beržas)* bent pats augštupėlis irgi su lietuviškais vietovardžiais (žr. "Dakšiai - Daukšiai", — Karys 9 ir 10 nr. 1968 m.), nors, tiesą pasakius, ir visas 587 km ilgio Berezinos baseinas ne kitoks; c) Servečės (baltų upėv.; Neries pačio augštupio dešinio - šiaurinio įtako; čia toliau dar bus viena, nemuninė, Servečės upė; šioje vandenvardžių kategorijoje yra ir visi šaknų *Sirv - Širv* - bei įvairių *Šir-v-int-ų* vietovardžiai) baseinas; d) Toliau Lithuania'os Propria'os rytinė riba eina ligi Nemuno augštupio, bet tik kažkodėl su visokiais neetniniais ribos iškraipymais, ko etnografija nemėgsta ir nepripažįsta, ir e) Nuo Nemuno augštupio ligi jau nemuninės Servečės upės, toliau visą likusį Nemuno patį augštupį bei šakotąsias jo versmes su Varlakių balomis paliekant Sov. Rusijai, arba Gudijos TSR.

2) Pietuose šis žemėlapis jau tiksliau bent Naugarduko apylinkę (labai šykščiai) priskiria Lietuvos valstybei respublikai, betgi be taryčios nepažįstamų Nesvydžiaus (baltų vtv.), Slanymo (baltų vtv.) ..., net be lietuvių Zietelos valsčiaus pietų, be Zelvos (baltų upėv.), Valkaviško (baltų vtv.; nepriskiria Lietuvai, gal kad ten buvo trumpalaikė vad. Černaja Rus' "Juodoji Rusė", o *Rusė* yra šiaurinių germanų švedų varingiškas - variagiškas pavadinimas, visiems gerai žinant, kad ten jokių švedų varingų ir varinginių - variaginių slavų nebūta gyventa), be pusės nemuninės Svisločiaus (baltų upėv.) 115 km ilgio upės, be buginės Naros augštupio ir vidurupio, Balstogės, Sokolkos - Sokoldos, bebrinių Laukų balų, kur vis lietuvių ir sūduvių - jotvingų žemė.

3) O kur žemėlapyje stovi niekuo nepateisinamas staigus raidės *Z* pavidalo zigzagas (du keturkampiai) tarp narinės Bebros įtako Luko žemupio ir Mėrūniškių bažnytkaimio (vakariau Pilypavo miestelio), tai čia yra lietuvių Dainuvos dalis, 1422 metų valstybinės administracinės (etnografijos nepripažįstamos) sienos abiem pusėmis ir lietuvių sodybos, Prūsų ežeryno visos trys juostos su Kęstučio Brasta, plačiosios Skomanto valdos ir kt. O Prūsų ežerynas (tie L E-oje neapgalvotai vadinami "Mozūrų ežerai" su mūsiškiaisiais ežerėvardžiais) irgi įeina į Dainuvą ir yra prisėtas lietuviškų vietovardžių 100 x 80 km plotu.

4) Ir nuo to "Z" zigzaginio tarpo toliau į vakarus žemėlapyje nurodoma siena nėra suprantama be išsamių paaiškinimų. 1466 metų II-osios Torno taikos sutarties siena kaip tokia eina nuo Paserijos - Serijos žiočių į pietryčius Prūsų ežeryno vidurinės — pietinės juostų tarpo linkan (Ten yra Kęstučio Brasta, o ryčiau prasideda Skomanto valdos.), bet, dar toli nesiekdama Prūsų ežeryno, staiga pasisuka į pietvakarius prieglinės Alnos, aismarinės Paserijos-Serijos, vyslinės Dravantos ir buginės Vikros - Nydos - Žaldavos (iš viso 4 upių) versmių linkan prūsų Sasnos srities (Joje buvo 1410.VII.15 metų Žalgirio - Tannenbergo mūšis, karo vado Vytauto D. vadovautas ir laimėtas) žiemryčiuose. Su šia tornine siena baigiasi Lenkijos politinė įtaka, ir tos įtakos nebėra ko jieškoti nuo šios sienos į šiaurę M. Lietuvos - Karaliaučiaus srities pusėn, kaip nuo tos pačios sienos ir į rytus Prūsų ežeryno didžiuliame masyve. Taigi, Lenkija niekados nevaldė nei M. Lietuvos - Karaliaučiaus srities su kaimyninėmis apylinkėmis, nei Prūsų ežeryno erdvės, nors, tiesa, tą ežeryno erdvę ordininiai vokiečių kurfiurstai ir mėgdavo kolonizuoti atsigabentiniais vakarinių slavų mozūrais — mazovšanais, kad šitaip "divido et impera" ordininei vokietybei — Deutschtum'ui būtų lengviau patogiau kovoti su aborigenais - autochtonais baltais, taigi su išvien ėjusiais prūsais, sūduviais - jotvingais ir lietuviais.

Ir kitkart Lenkijos mėgintas prasilaužti Viznos koridoriokas narinės Bebros upės abiem pusėmis istorijoje tebuvo įsibrukėlis Raigardo - Rogardo ir Balstogės link. Pati *Vizna* 2 yra baltiškojo pavadinimo ir buvo baltų pilis, kaip ir ten Raigardo - Rogardo, Balstogės ir kt. Tas koridoriokas yra Prūsų ežeryno pietinės juostos pietrytinis tęsinys Dainuvoje su sūduvių ir lietuvių vietovardžiais, ir čia jokios "Palenkės" nejieškotina.

Šio žemėlapio kūrėjams aprobuotojams kaip laukiamiems komentatoriams lietuvių mokslo ir visuomenės naudai bus dar daug įvairaus darbo, kol kaip reikiant jie nušvies visas itin įdomias baltiškąsias periferijas nuo šio žemėlapio nurodytųjų etninių sienų į visas keturias pasaulio puses baltų teritorijoje, kurioje betkokie slavai ir germanai tėra tik ateiviai, pasimaišėliai ir nekviestiniai.

TAUTŲ RIKIUOTĖ

J. Andriaus 1968 metų žemėlapyje (Z. Ašoklio vadovėlyje) sričiai, pavadintai rytiečiai baltai *Lietuviai,* kaimynais įrašyti yra irgi nekraštovardžiai tautovardžiai, o tik tautos, nors

pačio žemėlapio abi antraštės ir ne taip skelbia. Tiek to, ir todėl aš čia kalbėsiu apie tas ten išminėtąsias tautas bei jų plotus, betgi nenuslysdamas nuo žemėlapio "pageidavimo", tam turėdamas omenėje kiek galint ankstesnius laikus, nes, mat, ten nėra nutylėti (kaip, iš tiesų, ir reikia) vakariečiai baltai prūsai ir ypač jotvingai. Į rytiečius baltus iš senovės brukosi rytiniai slavai, tuos baltus ilgainiui "gudindami", o į vakariečius baltus — vakariniai slavai, tuos baltus pamažu "mozūrindami". Baltų teritorijoje žemėlapiškai parodyti baltų kaimynai migrantai slavai: lenkai ir gudai, pastaruosius naujavardiškai vadinant rus. bielorussy "baltieji rusai", kurie niekados nebuvo rusai. Tiksliau, suprantamiau ir vaizdingiau būtų buvę, kad anose žemėlapio vietose būtų buvę įrašyti: vakariniai slavai lenkų mozūrai ir rytiniai slavai suslavėję gudai. Būtų buvęs išlaikytas istoriškumas ir detalesnis etninis - etnografinis vaizdas.

1) Šiaurėje rytiečiai baltai *Latviai* nuo Baltijos jūros į rytus ligi Latvijos valstybės rytinės sienos su carų ir sovietų Rusija, pastebint, kad latgalių - latvių tėvynės Latgalos rytinė etninė riba nesibaigia sulig Latvijos valstybės rytine siena, ir žr. "Laiminga pagava", — Karys 6, 7, 8, ir 9 nr. 1969 m., o šis rašinys savo turiniu tinka čia ir kitiems tekstiniams numeriams. Latvijos valstybėje gyvenamųjų lietuvių tarpų nėra parodyta.

2) Rytuose rytiniai slavai, ne rusai, *Gudai* nuo Pripetės vidurupio į šiaurę parodyti tik ligi Dauguvos vidurupio kairio - pietinio - lietuvinio kranto, nors jie nueina ir į ten Daugvos dešinę - šiaurinę - polockinę pusę vad. Polocko žemėje, kurią valdė Lietuvos valstybė. Kur yra rodomas gudų plotas, tai ten gyveno ir vietomis tebegyvena lietuviai: lietuviškųjų oazių ten esama ir šiais laikais. Ten plačiausia tebėra išlikęs gyventojų baltiškasis tipas ir t.t. Pačių gudų centras yra Dniepro 1500 km ilgio augštupys abiem upės pusėmis, nuo kurio velikorosų - rusų Maskva stumia gudus vis į vakzrus — jau ir į tirščiausiai lietuvių gyvenamą žemę.

3) Pietuose vakariniai slavai *Lenkai* Vyslos vidurupio dešinėje — žiemrytinėje pusėje parodyti per buginės Vikros - Nydos - Žaldavos, V. Bugo ir buginės Naros žemupius, o ten kaip tik vakariečiai baltai, ir žr. "4". Visų slavėnų - slavų tėvynė yra tarp Pripetės 710 km ilgio upės ir Karpatų 1450 km ilgio kalnyno, o į rytus ji buvusi ligi Dniepro vidurupio, taigi žemiau - piečiau Pripetės bei Desnos žiočių ir Ukrainos sostinės Kievo.

4) Vakariečiai baltai *Prūsai* turi būti nuo Vyslos 200 km ilgio žemupio į rytus ir su Kulmo, Lubavos bei Sasnos (Šioje buvo 1410 metų Žalgirio - Tannenbergo mūšis) sritimis, su Vyslos vidurupio dešiniais - šiauriniais įtakais Dravanta bei Skirva, lenk. Skrwa iš baltų *Skir-v-ā, su V. Bugo pačiu žemupiu, su jo dešiniais įtakais Vikra - Nyda - Žaldava ir Nara, naujau slav. Narev, ir su šios žemupio bei vidurupio dešiniais - vakariniais įtakais.

5) Vakariečiai baltai *Jotvingai* (sūduviai - jotvingai) nuo Prūsų kiaurai į rytus eina, nueidami net ir į Gudus, — nuo V. Bugo žemupio bei vidurupio ir Pripetės linijos į šiaurę. Čia kartu ir lietuvių tautos ploto pietūs. Tiek, kiek šiame žemėlapyje *Jotvingai* parodyti vad. Černaja Rus' "Juodosios Rusės" dalyje, tai nėra tikslu. O Černaja Rus' baltų visų laikų etnikoje nereikšminga, kaip ne tos, t. y. ne etnografinės, bet politinės, kategorijos, kaip kad plg. ir po II pas. karo Mažojoje Lietuvoje — Karaliaučiaus srityje 1945 potsdaminiais metais politiškai okupaciškai atsiradusi vad. Kaliningradskaja oblast' — velikorusų - rusų sovietinė kolonija, ar baltiškojoje Prūsoje tuo pačiu metu įsigalėjusi slaviškoji Lenkija. "Lietuvių Dienų" 5 nr. 1968 m. žemėlapyje *Jotvingai* yra tobuliau parodyti: platesnio, nors ir nepilno savo ploto. Kas įsikišo ir tarp tų dviejų žemėlapinių projektų reikalą sugadino, — sunku tikėtis, kad prisipažintų.

Matot, kaip būtinai reikia žemėlapiui komentarų, parašytų ir paskelbtų, turbūt, žemėlapio aprobuotojo Lietuvos Tyrimo Instituto, ypač jei tas žemėlapis jau yra sulaukęs oficialiosios eigos ir net įleistas į lietuvių mokyklas AJV LB Švietimo Tarybos. Prieš daug metų parūpintas žemėlapis (žr. A. Šapokos Lietuvos istorijos 22 p. ir kartojamas net užsispyrusiai kitose istorijose ar šiaip leidiniuose) ir pagal jį daryti kiti žemėlapiai aisčių - baltų pietuose, pietryčiuose ir rytuose rodo netiksliai: brūkšniuotai, t.y., į ten tartum jau arba slavų žemė, arba kokia terra ignota.

ETIKĄ GRIAUNA

Lietuvių tautos ploto, arba Lietuvos etnografinių ribų žemės, etniką smarkiai užgauna ir net laisvajame pasaulyje paspausdinėjamas "Lietuvos TSR" žemėlapis kaip maskvinės velikorosinės sovietinės cenzūros vaisius. Ir vis dar negirdėti, kad šitokio žemėlapio rimtu sukritikavimu jau rūpintųsi kuri atsakanti lietuvių tautos įstaiga. Nesmagu čia rašyti, kad tokį maskvinio okupacinio sukirpimo žemėlapį galima rasti perspausdintą pvz.: 1) Lietuvių Enciklopedijos XXII t. 500 p. "Piliakalnių papliti-

mas Lietuvoje", o iš tikrųjų tik "Lietuvos TSR" ribose (žr. plg. Lietuvos TSR istorija. I t. Vilnius. 1957 m. 39 p.), tų mūsų piliakalnių ten žemėlapyje, žinoma, neparodant nei visoje Mažojoje Lietuvoje, nei Latvijos pietuose (Latvijos valstybėje buv. Kurše, Žiemgaloje, Seloje ir tebesančioje Latgaloje), nei plačiausia nuo "Lietuvos TSR" į žiemryčius, rytus, pietryčius, pietus ir pietvakarius; 2) Br. Kviklio "Mūsų Lietuva" leidinyje nevienoje vietoje; 3) Z. Ašoklio "Lietuvos geografijos vadovėlio" 9, 10, 22, 27 ir 34 p.; 4) ir kitur.

Svarbiausia ir nuostabiausia, kad prie šitokių perspausdintų "Lietuvos TSR" žemėlapių autoriai nėra prijungę savo būtinųjų komentarų, kaip kas turėtų būti iš tikrųjų, ir vietomis nėra pažymėję, iš kurių "Lietuvos TSR" leidinių juos yra persispausdinę. Tuo būdu mokslas, lietuvių mokykla, skaitytojai, politiniai ir diplomatiniai forumai yra net dvigubai klaidinami. Kas okupaciška, tai ir okupaciška, ir pavergtoji lietuvių tauta nekalta. Bet kalti yra tie, kurie neišaiškindami ir nepasiaiškindam laisvajame pasaulyje vartoja (o Švietimo Taryba ir t. t. net ir aprobuoja) "Lietuvos TSR" žemėlapius net nemirksėdami. Kas įgaliojo lietuvių tautos ploto etniką griauti?

PRISIMINKIME

Ir kelis kitų autorių Lietuvos žemėlapius, atsiradusius po II pas. karo jau laisvajame pasaulyje, kada ėmę prasidėjo Lietuvos etnografinių ribų ir 1918.II.16 metais atsikūrusios Lietuvos valstybės respublikos sienų rūpesčiai.

I. Map of the Boundaries of Lithuania. Designed by Arch. Sk. Šlapelis. Appendix to the book *The problem of Lithuanian Boundaries* — Knygos *Lietuvos sienų klausimu* priedas. — Žemėlapis spausdintas *Patria* leidyklos Vokietijoje po II pas. karo. Rodoma Lietuvos valstybė respublika su 1920.VII.12 metų sienomis ir žemėlapis turi nužymėjęs net 13 įvairių sieninių linijų. Plus dar dvi etninės linijos yra nužymėtos, sakysiu, M. Lietuvoje: nuo Aismarių šiaurinės pusės į pietryčius ligi Suvalkų trikampio Pilypavo miestelio Garbaso ežero apylinkėje. Bet žemėlapio antraštės aiškinimuose jų nėra aiškinta. Žemėlapis vaizdus, betgi su Lietuvos baro vietovardžiais vietomis neatsargus dėl jų tikro parašymo. O už 1920.VII.12 metų sienos gi irgi baltų žemėje, išskyrus Prūsą ir M. Lietuvą, gaila, vietovardžiai rašomi slaviškomis ar germaniškomis lytimis, tartum norint ne etnografijai, bet politikai svetimiesiems įtikti. Bet ir Prūsos bei M. Lietuvos vietovardžiuose pasitaiko nevienodumo. O ką kaip rašo žemėlapio šone minėtasis priedas ir koks jo likimas po keliasdešimt metų, — nežinau, nes nepasisekė ir klausinėjantis susiklausinėti ir bent kiek aiškesnių atsakymų gauti. Šituo atveju ir kitiems skaitytojams pravartu susidomėti, kas čia per fata forgana. Labai galimas dalykas. kad jau AJ Valstybėse gyviau ėmus tyrinėtinai aprašinėti periodikoje Lietuvos etnografinio ploto ribas praplečiamai, anas žemėlapinis priedas galėjo atsilikti savo žiniomis. Tai šitaip ir bus tilta nutilta.

II. Lietuvos žemėlapis, sudarė Juozas Andrius, išl. J. Kapočius. 1956 m., perspausdinti draudžiama; tai būta AJV Bostone. — Žemėlapyje yra: a) Lithuania'os Propria'os 1566 metų ribos, bet ji nevisa įtraukta į Lietuvos valstybės respublikos plotą; b) 1920.VII.12 metų Lietuvos ir Sov. Rusijos valstybių sutarties siena Lietuvos pietuose, pietryčiuose, rytuose ir žiemryčiuose; šita tarptautinė sutartis pasilieka viena iš svarbiųjų net ir čia minėtųjų pusių sienų atžvilgiu, nors ir už tų sienų dar nueinama Lietuvos etnografinių plotų; c) "Sov. Rusijos 1940 metais nustatyta Lietuvos - Gudijos siena", nepaisant 1920.VII.12 metais nustatytosios "b" sienos; toks tos sienos pavadinimas nėra tikslus lietuvių tautos ploto etnikos reikalams, pati ta siena iškraipyta, išramtyta ir išspeniuota taip maskviškai tarsi gudų patogumams, kad etnografija šitokios komedijos nepripažįsta (plg. 1920.VII.12 metų visdėlto kiek galint teisingas etnografines valstybines sienas tarp Lietuvos ir Sovietų Rusijos) ir, trečia, toks pavadinimas rodo, kad "Lietuvos TSR" tėra tik rusiškasis cariškai sovietinis objektas: Sov. Rusijos perdėm kolonizacinės imperijos baltų gyvenama kolonija, kaip kad ir pvz. Latvija, Estija, Karela - Karelija (ši rusų sovietų jau galutinai genociduota), Ukraina, Gudija ir net Mažoji Lietuva - Karaliaučiaus sritis ir t.t.) d) Potsdamo linija iš 1945 metų, skirta konglomeratinei Lenkijos valstybei ir vėl Sov. Rusijos dar vienai kolonijai vad. Kaliningradskaja oblast' sudaryti M. Lietuvoje - Karaliaučiaus srityje; e) "Buv. Lenkijos - Vokietijos ir Lenkijos - Sov. Rusijos sienos (iki 1939 metų)".

Tas J. Andriaus 1956 metų Lietuvos žemėlapis savo nurodomomis 1920.VII.12 metų sienomis vos prieina Dauguvos vagą, bet ir tai neaiškiai, ir etnikoje šitaip "preciziškai" nesama, pietuose net nėra Lithuania'os Propria'os dalies, o to žemėlapio Vardyne (priedas atskira knygutė) net nėra svarbios 1920.VII.12 metų sienos išnagrinėtos smulkiai ir istoriškai bei etniškai, o sutartį žr. "Lietuvos įstatymai". Kaunas, 1922 m. 880-909 p.

(Bus daugiau)

Skulpt. B. Vyšniauskas — Motinystė (Druskininkai)

MOTINAI

KALPAS UOGINIUS

... O motina, koks augštas Tavo pašaukimas, Paties Kūrėjo žemėje, Tu, Ambasadore esi ...

Visur ir visais laikais motina buvo gerbiama kaip gyvybės nešėja, kenčianti ir mylinti rūpintoja ir globėja. Kiekvienos tautos istorijoje rasime motinas herojes: Romoje — Kornelija, Lietuvoje — Birutė - Vytauto Didžiojo motina. Motina, tai vienas garbingiausių vardų ir pareigų. Žodį "mama" supranta visas pasaulis. Motinos meilė — augščiausia žemėje galima meilė — kilniausias, tyriausias ir darniausias žmogaus širdies jausmas. Užtat, ne tik kūdikis pajutęs baimę, skausmą ar ilgesį šaukiasi mamą, bet ir kare sužeisti kariai miršta dažnai besišaukdami motinos, nes kieno gi ranka švelniau, šilčiau ir skausmą labiau raminančiai, paglostyti gali ... Visų kultūringų tautų įstatimdavystė numato motinystės globą. Ir nepriklausomos Lietuvos konstitucijoje buvo pasakyta: "motinystė yra ypatingoje valstybės globoje". Kaip pagrindinė žmonijos lastelė yra šeima, taip šeimos širdis — motina. Kaip daugumoje atvejų nuo širdies priklauso fizinė žmogaus sveikata, taip nuo motinos ir per motiną suvysta, arba žydi, miršta arba gyvena ištisos tautos. Motinos rankose yra žmonijos likimas, nes motinos iš savo vaikų — tos trapios gyvos medžiagos — ugdo tautas, valstybes. Žmonijos didvyriai ir niekšai, turtuoliai ir skurdžiai, kardinolai, šventieji tėvai ir bedieviai, karaliai ir elgetos, tai vis motinų gimdyti sūnūs ir dukros. Motinos formuoja žmonijos veidą.

Kiekvienas pastudijavęs savo aplinką ir be didelių mokslinių tyrimų pastebės, kad žmonija išsigimsta, kai išsigimsta motinos. Istorija liudija, jog kai tauta kenčia moterys daugiausia kenčia, kai tauta gerbūvyje pakyla — moterys pirmosios išdyksta. Ne taip sau pasakyta: kokie tėvai, tokie vaikai. Tėvų (tėvo ir motinos) biologiški duomenys: fiziškos savybes, gabumai, talentai ir kt. persiduoda vaikams.

Karo metu teko matyti mirčiai pasmerktą jaunuolį, kurio paskutinis prašymas buvo leisti atsisveikinti su motina. Stovėdamas jau po kartuvių kilpa, apkabino prisiartinusią motiną ir ... sukandžiojo jai veidą. Pažvelgęs po to į susirinkusius ir rodydamas sukruvintą motiną, susijaudinęs tarė: "Dar kartą smerkiate mane, nes ir šis mano pasielgimas yra *biaurus*, bet žinokite, už tai, kad kybosiu šiose kartuvėse, kalta ji — mano motina". Siaubas sukrėtė minią. Vieni gailėdamies, kiti biaurėdamies stebėjo nelaimingąją motiną.

Deja, išauginti žmogų neužtenka biologiškos meilės. Svarbiausias motinos uždavinys: išauklėti pilnutinį — sveiką kūnu, dvasia ir jausmais. O, tam, be nusimanymo, gero pavyzdžio ir tinkamos sąmoningos drausmės, reikia pačiai motinai būti pilnutinei ir vaiką auklėti pasiruošusiai asmenybei. Nemaža šių dienų moterų, ekonominių, socialinių ir psichologinių faktorių įtakojamos užmiršta, kad žiedo paskirtis yra — užmegsti vaisių. Jos gi smaguriaudamos gyvenimo

ZIGMANTAS SIERAKAUSKAS

A. GRIGAITIS

1865 m. lenkų emigrantų laikraštyje "Ojczyzna" Šveicarijoje leistame, A. Gileris apie Z. Sierakauską yra pasakęs:

"Jis Lietuvos ir Karūnos viltis, sukilimo protas ir širdis, šviesusis meteoras, į kurį nukreipti visos tėvynės žvilgsniai."

Zigmantas Sierakauskas gimė gegužės 17 d. 1826 m. Lucko apskr., Valuinėje, smulkaus dvarininko šeimoje. Jo tėvas žuvo 1830-31 m. sukilime, kovodamas su rusais. Sierakauskas pasakojęs savo draugams, jog jis atsimena naktį, kai jo tėvas, išvykdamas į kovą, pasilenkęs prie jo ir pasakęs: "Miegok ramiai, savo krūtine tave pridengsiu."

Sierakauskas išaugo dideliai patriotinėje šeimoje. Jo senelė, kuri turėjo didelės įtakos anūko auklėjime, buvo našlė, Kosciuškos kovų draugė. Du motinos broliai dalyvavo 1831 m. sukilime. Jaunas Sierakauskas mėgo klausyti dėdžių pasakojimų iš 1831 m. sukilimo, apie Kosciuškos žygius. Vaikas, matydamas sužeidimų randus dėdžių rankose sakydavęs, jog jis didžiuotųsi kentėti dėl tėvynės.

Jau vaikystėje Sierakauskas rodė savo proto ir būdo tvirtumą ir pastovumą. Šeštus metus jam einant, atvyko "isprauninkas", kuris rinko bajorų vaikus į kadetų korpą. Motina, nenorėdama skirtis su savo vaiku, ji perrengė mergaite ir pristatė sava dukterimi. Gi jaunasis Sierakauskas šūktelėjo: "Aš ne duktė! Aš sūnus, Zigmantas Sierakauskas."

Sūnus liko namie, tačiau šeimos sidabras paliko namus kartu su "isprauninku". Sierakauskai buvo neturtingi. Zigmanto motina anksti liko našlė ir iš savo darbo išlaikė savo seną motiną ir tris vaikus. Dvyliktus metus eidamas Sierakauskas pradėjo lankyti Žitomiro gimnaziją, kurią baigė 1843 m. sidabro medaliu ir galėjo stoti į civilinę tarnybę, tačiau tokia tarnyba Sierakauską neviliojo. Jis galvojo apie universitetą. Kad susitaupius pinigų tęsti mokslą, Sierakauskas stojo pas lenką magnatą vaikų auklėtoju. 1845 m. Sierakauskas jau Peterburgo universitete, matematikos fakultete. Kitais metais Sierakauskas pereina į kameralinį skyrių. Pragyvenimui uždirba perrašydamas rašytojo, grafo Rževuskio, raštus.

Peterburge į jo draugų ratelį įeina kilimo iš Lietuvos ir Gudijos studentai Kalinauskas, Ogrizka, Geištaras, Oskerka ir kiti. Šie jaunuoliai sudarė "Lietuvių jaunimo sąjungą", kuri buvo įsteigta 1845-46 m. Šios sąjungos svarbiausi dalyviai buvo broliai Dalevskiai, Pranciškus ir Aleksandras, Vilniaus mokytojai. Svarbiausias tos sąjungos tikslas — asmeninis dorovinis auklėjimasis ir skleidimas žmonių tarpe sukilimo idejų. Geištaras sako, kad visi šios sąjungos nariai buvo demokratai-patriotai. Jų devizas: "Viena, tiktai viena, lenkų bajorijos paskirtis — lenkų liaudis."

Sierakauskas turėjo didelės įtakos į lenkų jaunimą, kurio svajonių tikslas buvo — laisva tėvynė. Jis turėjo ryšį ne tik su universiteto stu-

---

malonumais, vengia būti motinomis — skina žiedus neleisdamos užsimegzti vaisiui. Ir žmones veikia tas pats gamtos dėsnis: žmonės nėra vienodi. Šalia gerų, mylinčių ir kilniai auklėjančių, yra motinos žmogžudės. Vienos jų savo vaikus žudo dar negimusius, kitos — nekaltus naujagimius, trečios — nienšališku, klaidingu, nerūpestingu auklėjimu, jau suaugusius vaikus nusiunčia į kalėjimus, ar į kartuves. BLOGOS MOTINOS — TAUTOS, ŽMONIJOS NELAIMĖ. Užtat GEROS MOTINOS — TIKRA DIEVO PALAIMA TAUTAI IR ŽMONIJAI. Laimei, gerų motinų yra daugiau, ypač lietuvių Motinų, kurias gerbdami ir mylėdami visada privalome turėti savo širdyse, nes ir Dievo įsakyta: "Gerbk ir mylėk savo tėvą ir motiną". Yra legenda. Dievas norėdamas patirti patį blogiausį, biauriausį žmogaus elgesį, išsiuntė žemėn angelą - žvalgą. Skersai ir išilgai išvaikščiojęs pasaulį angelas matė labai daug įvairių nedorybių, biauraus ir žiauraus elgesio, bet išvydęs verkiančią, vaikų nuskriaustą motiną, labai pasibiaurėjo, labai nusiminė ir tuojau grįžo ir papasakojo Dievui. Taip, tarė Dievas: "Nedorų vaikų elgesiu nuskriausta verkianti motina — šiurpiausias vaizdas. Teesie prakeiktas tas vaikas, kuris skriaudžia savo motiną" — tarė Dievas.

Iš gyvenimo faktų kilusiomis legendomis, pasakomis ir padavimais neatskiriamai susijusios visos žmogaus gyvenimo dienos su prisiminimais apie Motiną ir tie prisiminimai kiekvieną mus lydi nuo lopšio iki karsto, per visą gyvenimą.

Savo širdyje kiekvienas mes turime pasistatyti paminklą savo Motinai už jos neikainuojamą pasiaukojimą mums: Monumentum aenne perennius.

Zigmantas Sierakauskas

dentais, bet ir su korpo kadetais, net siekė katalikų Dvasinę akademiją.

1848 m. revoliucija Prancūzijoje paveikė ir lenkų patriotus, paveikė ir Lietuvos jaunimo sąjungą Peterburge ir žmonės pradėjo galvoti apie sukilimą, kad atėjęs jam laikas. Buvo gauta žinių, kad Galicijoje gen. Bemas formuoja tautinę gvardiją. Sierakauskas buvo nuomonės neskubėti su sukilimu. Jis nutarė vykti į Galiciją, kad vietoje sužinojus teisybę apie ruošiamą sukilimą.

Balandžio 21 d. Kremeneco apskr., prie sienos Sierakauskas buvo suimtas ir, reikalaujant III skyriui, buvo grąžintas į sostinę. Tardymas neiškėlė jokių kaltinimų, tačiau, atsargumo dėlei nutarta Sierakauską išsiųsti į Orenburgo pulką, eiliniu. Atrodo, Sierakauskas buvo išdavimo auka, nes 1849 m. pavasarį buvo suimti broliai Dalevskiai ir dar 40 žmonių iš Lietuvos jaunimo sąjungos. Dalevskiai, etapo keliu, buvo išsiųsti į Irkutską, o 1848 m. gegužio 20 d., iš Peterburgo į pietus lėkė trejukė: žandarai vežė Peterburgo universiteto studentą Z. Sierakauską, siunčiamą eiliniu į Orenburgo įgulą. Gegužio 31 d. tremtinys jau buvo Orenburge, o sekančią dieną — įtrauktas į Novopetrovsko forto (prie Kaspijos jūros) sąrašus. Tarnybą jis pradėjo tiktai liepos viduryje, nes kelias savaites sirgo cholera.

Kariuomenėje Sierakauskas susitiko su Ševčenka, kuris 1847 m. irgi buvo išsiųstas į Orenburgą paprastu kareiviu, susitiko ir susidraugavo. 1856 m. Sierakauskas buvo pakeltas į praporščikus. Pagaliau, jam tremtis baigėsi ir kelias į tėvynę buvo atviras. Anksčiau, Nikalojaus I įsakymu, ištremtiems lenkams ir lietuviams, net po pakėlimo į karininkus, nebūdavo leidžiama ir atostogų metu aplankyti savuosius Lenkijoje ar Lietuvoje.

Sierakauskas, pagaliau, grįžta į Peterburgą ir rengiasi kvotimams į generalinio štabo akademiją. Petrapilyje jis susipažįsta su Černiševskiu, trumpai bendradarbiauja jo žurnale "Sovremenink" kurs buvo demokratinių pažiūrų ir jame dirbo kairiųjų žmonės. Sierakauskas šiame žurnale iškėlė mintį, kad kiekviena tauta turi savo ypatumų ir savo dvasinių vertybių, kurios laikui bėgant tampa visos žmonijos turtu. To siekti, kiekviena tauta turi teisę būti nepriklausoma. Sierakauskas nebuvo svajotojas, kaip kartais yra manoma, jis buvo realistas siekiantis savo užsibrėžto tikslo. Gi, jo draugas dr. B. Dibauskis sako, kad Sierakausko pasaulėžiūra buvo nudažyta mistiniais tonais.

1851 m. rudenį Sierakauskas įstojo į Generalinio štabo akademiją, kurią baigė 1859 m. lapkričio mėn. Akademiją jis baigė vienu iš pirmųjų, gavo štabo kapitono laipsnį ir buvo prikomandiruotas prie Generalinio štabo.

Štabe dirbdamas Sierakauskas stengėsi palengvinti rusų kareivio būklę, svarbiausia, panaikinti fizinę bausmę. Jis pertvarkė karo baudžiamąjį kodeksą ir pristatė karo ministeriui. 1860 m. Sierakauskas buvo komandiruotas į tarptautinį statistikos kongresą, Londone. Ta proga jis aplankė Paryžių, Vieną ir Berlyną. 1862 m. vėl komandiruojamas į užsienį, iš kur grįžus jam pavedama padaryti Lietuvos tvirtovių inspekciją. Karo ministeris Miliutinas labai vertino Sierakauską, nors jam ir kilo įtarimas dėl Sierakausko ištikimybės Rusijai.

Sierakauskas vedė gražuolę Apolinariją Dalevskaitę. Sutuoktuvės įvyko 1862 m. liepos 30 d. Kėdainiuose. Sierakauskienės du broliai, už dalyvavimą 1863 m. sukilime, žuvo katorgoje, tretysis buvo sušaudytas, ketvirtasis, nepasisekus sukilimui, emigravo ir buvo aktyvus Paryžiaus komunos dalyvis ir buvo versaliečių sušaudytas. (Žlugus sukilimui Sierakausko žmona, jos motina ir seserys, Muravjovo įsakymu, buvo išsiųstos į Rusijos gilumą).

1863 m. sausio mėn. Lenkijoje prasidėjo sukilimas. Sierakauskas, jo vienminčiai Padlevskis, Vrublevskis, Dambrauskas tikėjo, kad sukilus Lenkijai, rusai revoliucionieriai pradės sukilimą Rusijoje, bet taip neįvyko.

1863 m. sausio 22 d. Centrinis Tautinis komitetas, kurs pasivadino Laikina Tautine Vyriausybe, paskelbė atsišaukimą, kuriuo šaukė tautiečius stoti į kovą už nepriklausomybę ir socialines reformas. Manifestas numatė panaikinti luomus, valstiečius aprūpinti žeme ir duoti tikėjimo laisvę.

Nors baltųjų ir raudonųjų sukilėlių tarpe ir buvo kilę ginčų agrariniais klausimais, tačiau, abiejų partijų buvo vienas šūkis: "Lenkijos reikalas, tai mūsų reikalas, tai laisvės reikalas."

1863 m. vasario 1 d. Lietuvos Provincinis komitetas irgi išleido panašų atsišaukimą. Kauno gubernijoje sukilimo pradžia laikoma 1863 m. sausio 25 d., kai įvyko pirmas rimtas sukilėlių su rusų kariuomene susirėmimas prie Seredžiaus. Smulkūs susirėmimai prasidėjo jau 1862 m. rudenį, ypač kai prasidėjo rekrūtų ėmimas.

1863 m. vasario mėn. Kauno gub. veikė keli stambūs sukilėlių daliniai: Mackevičiaus, Jablonovskio (Dluskio), Kušleikos, Koliškos, Stankevičiaus (Pisarskio) ir kitų. Sukilėliai, apsirengę valstiečių pilka sermėga, apsiginklavę vėzdais, užpuldinėdavo pašto transportus, nuginkluodavo policiją, degindavo policijos, valsčių būstines, reikalaudavo iš dvarininkų baigti baudžiavas ir skelbė valstiečius žemės savininkais.

Jau 1863 m. kovo mėn. Kaunas, faktinai, buvo apgultas; buvo nutrauktas susisiekimas su apskritimis, keltai sudeginti, policija paraližuota. Tuo metu Kauno gub. ypač pasižymėjo Koliškos būrys, kuris vadinosi Dubysos pulku. Kelis kartus laimėjo susirėmimus su rusais ir kun. Mackevičiaus būrys.

1863 m. liepos gale Varšuvos karo apygardon buvo sutelkta 141,000 durtuvų ir kardų, ir 122 pabūklai. Be kariuomenės Vilnaius karo apygardoje Muravjovo žinioje buvo Minsko, Mogilevo, Vitebsko gubernijų kariniai daliniai. Muravjovas viso turėjo apie 200,000 armiją.

Lietuvoje, nuo pat sukilimo pradžios, pradėjo veikti dviejų pakraipų srovės — baltieji ir raudonieji. Raudonieji tikėjosi patraukti į sukilimą valstiečius, gi baltieji, kuriems vadovavo Geištaras, galvojo kitaip. Jie manė, pradėjus sukilimą, Prancūzija ir Anglija įsikiš į šį reikalą.

Sukilėlių vadu Lietuvoje buvo nutarta kviesti Sierakauską, kurs sujungtų vienam tikslui raudonuosius ir baltuosius. Sierakauskas, išvykdamas iš Peterburgo parašė Miliutinui (Karo ministeriui) laišką, kuriame rašė, kad negali pasilikti nuošaliai nuo savo žmonių kovoje už laisvę ir laiko save laisvu nuo tarnybos caro armijoje. Laiško pabaigoje jis rašė: "Galimas daiktas, kad po kelių dienų tamsta pasirašysi man mirties sprendimą, bet ir tuomet negalėsi manęs pasmerkti."

1863 m. kovo mėn. Sierakauskas atvyko Lietuvon ir perėmė sukilimo vadovavimą, pasivadindamas "Dolenga". Atvykus Sierakauskui Vilniun, įvyko sukilimo karininkų pasitarimas, kuriame buvo išdirbtas karo veiksmų planas. Pagal šį planą kiekvienoje apskrityje turėjo būti sudaromi vietiniai daliniai.

Žygiuodamas per Kauno guberniją, Sierakauskas apskrityse skyrė karo viršininkus ir dalį surinktų sukilėlių prijungė prie savo būrio, dalį palikdamas vietos reikalams. Surinkęs kelis tūkstančius vyrų ir gavęs lauktus prie Prūsų sienos ginklus, jis iššygiavo į Vilniaus guberniją. Sierakausko akademijos laikų draugas, atsargos gen. štabo papulkininkis Stanislovas Olendskis, taip pat sukilėlis, sako, kad Sierakausko planas buvo sutelkti sukilėlių jėgas Panevėžio miškuose. Dalis jo sukilėlių, kartu su jo štabo viršininku Liaskausku, perėjo į Raseinių apskr. prie Ariogalos. Pats Z. Sierakauskas su kita sukilėlių dalimi iššygiavo į Kuršą, kur tikėjosi sukelti sukilimą, o pasisekus šiam planui, persikelti per Bereziną, ir iš ten į Pagirį, kur vietos sąlygos jam leistų ilgai laikytis.

1863 m. balandžio 3 d., netoli Panevėžio, miškuose, Sierakauskas pradėjo formuoti savo voras. Prie jo prisijungė kun. Mackevičius ir Koliška. Sierakauskas sustiprina drausmę, nustato karininkų su kareiviais santykius, įveda sukilėlių apmokymą. Būdamas sukilimo vadas, Sierakauskas pasirodė ne tik geru vadu, bet ir puikiu organizatorium. Jei anksčiau dalgininkus laikė menka karine jėga, tai Sierakauskui dalgininkai tapo geriausi iš sukilėlių. Jų vadais jis skyrė prityrusius karininkus. Sierakauskas, taip pat sutvarkė nesantaiką, kuri vyravo dviejų žymiausių Žemaitijos sukilėlių vadų, kun. Mackevičiaus ir dr. Dluskio-Jablonauskio, tarpe. Iki Sierakausko paskyrimo kun. Mackevičius buvo vyriausias sukilėlių vadas Lietuvoje. Mackevičius savo būrį prijungė prie Sierakausko sukilėlių ir tapo jo padėjėju ir draugu. Kautynių metu kun. Mackevičius vedė

Titas Dalevskis, artimas Sierakausko bendradarbis.

Vilniaus Lukiškių aikštėje maskoliai viešai sušaudo 1863 m. sukilėlį (piešinys darytas egzekucijos liudininko).

dalgininkus į kautynes, vyras prieš vyrą. Karininkų pasitarime kun. Mackevičius buvo Sierakausko plano šalininkas — žygiuoti į Kuršą. Ir Karo ministeris Miliutinas pažymėjo, kad Sierakauskas telkia savo jėgas Kauno gub. šiaurės rytų kampe, Kuršo kaiminystėje.

Sukilėliams trūko ginklų, net dalgių. Sierakauskas laukė laivo su ginklais iš Anglijos. Iniciatyva pasiųsti jūrinę ekspediciją, pristatyti iš Anglijos sukilėliams ginklus į Žemaitiją, priklausė J. Demantavičiui ir Cverciakevičiui. Dėka Madzinio pagalbos, Anglijoj buvo užsakytas laivas su 141 kareiviu ir 14 karininkų. Buvo siunčiama 1000 šautuvų su durtuvais, 100,000 šovinių, dvi lengvos patrankos ir kiti ginklai. Laivas išplaukė iš Londono kovo 23 d. Caro vyriausybė, per savo agentus, buvo informuota apie tą ekspediciją. Vietoje, kur turėjo iškrauti ginklus ir kur turėjo išlipti savanoriai, laukė rusų karo laivai. Taip siunčiamas laivas nepasiekė Žemaitijos krantų dėl laivo kapitono išdavystės.

Vilniaus Karo apygardos vadovybė augštai įvertino sukilimo vadą Sierakauską kaip organizatorių ir kaip sukilėlių vadą. Sierakauskas, nusprendęs žygiuoti šiaurės rytų kryptimi, padalino savo mažą armiją į tris voras. Vidurinei vorai vadovavo jis pats, šoninėms — Mackevičius ir Koliška. Susirinkimo vieta buvo paskirta Biržai. Žygiavo ne miškais, keleliais, bet atvirai — vieškeliais, per kaimus, miestus ir miestelius.

Rusai, sumušti Raguvos miškuose, kur juos vienas valstietis nuvedęs į sukilėlių paruoštus spąstus, nesiryžo kliudyti Sierakausko žygiui. Toks atviras žygis kėlė žmonėse ūpą ir pasitikėjimą sukilėliais.

1863 m. balandžio 25 d., prie Biržų, Sierakausko ir Koliškos voros susijungė. Kun. Mackevičius su savo sukilėliais dar nebuvo atvykęs. Ten sukilėliai buvo rusų netikėtai užpulti. Įvyko sunki kova, kuri tęsėsi beveik dvi dienas. Dauguma sukilėlių buvo ginkluoti tik dalgiais. Rusams vadovavo gen. Goneckis, kurio rinktinėn įėjo ir suomių gvardijos pulkas, keletas pėstininkų kuopų ir kavalerijos daliniai. Be to, į pagalbą rusams vokiečių baronai išsiuntė būrį iš 200 žmonių, kurie gerai žinojo vietas ir rusus užvedė ant sukilėlių. Šiame mūšyje buvo sunkiai sužeistas Sierakauskas. Kulka palietė jo stuburkaulį. Adjutantas išnešė Sierakauską iš mūšio lauko ant rankų. Vadovavimą jis perdavė Liaskauskui. Nakčia, lydimas Koliškos ir 20 sukilėlių, Sierakauskas paliko savo karius.

J. Stanevičius sako, kad sužeistą Sierakauską Koliška ir Kasakauskas nuvežė į dvarininkės Koscelkauskienės palivarką ir paprašė arklių, kad Sierakauską išvežtų į užsienius, nes kelias buvo laisvas. Dvarininkė, ne tik nedavė vežimo bet pranešė rusams, kurie suėmė Sierakauską, Kolišką, Kasakauską ir visus palydovus.

Sierakauskas mūšį pralaimėjo, nes sukilėlių jėgos buvo silpnesnės, blogai apginkluotos ir menkai apmokytos. Nemažos reikšmės turėjo ir Sierakausko sužeidimas.

Goneckis paskubėjo pranešti apie sukilėlių sunaikinimą. Tačiau sukilėliai ir vėl susibūrė ir, diena dienon, jų aktyvumas vis didėjo. Ypač sėkmingai veikė kun. Mackevičiaus ir Dluskio būrys. Jie išsilaikė iki žiemos vidurio.

Sunkiai sužeistas Sierakauskas buvo atvežtas į Vilnių ir patalpintas šv. Jokūbo ligoninėn. Sie-

PAVĖLINĘS NAUJOKAS

TEODORAS PAPARTIS

Jaunuolis, 1922 m. gruodžio mėnesį, prisistatė Utenos Naujokų Ėmimo komisijai, kuri po sveikatos patikrinimo priėmė jį ir paskyrė į artilerijos pulką. Po priėmimo visiems naujokams buvo duotos keturios savaitės atostogų. 1923 m. sausio mėn. 13 d. reikėjo atvykti į Utenos komendantūrą. Nustatytu laiku susirinko visi naujokai. Čia, Utenos komendantūros tarnautojai naujokus sutvarkė ir suskirstė į dalinius. Visi tie naujokai, kurie buvo paskirti į 3 pėstininkų pulką ir į 1 artilerijos pulką, turėjo pėsti žygiuoti iš Utenos plentu į Ukmergę. Naujokų daiktams vežti buvo paskirtos pastotys.

Kadangi buvo žiema ir dar kietoka, tai žygiuojant kelyje naujokai linksmai ir gyvai išdykavo. Mėtėsi sniego gniūžtėmis, dainavo, šūkavo, nes visi buvo gerai nusiteikę. Pakelėje teko vieną naktį nakvoti pas vietos ūkininkus. Žygiuojant iš Utenos į Ukmergę pasitaikė tarp naujokų ir susirgimų. Keli net susirgo plaučių uždegimu.

Šio straipsnio autoriui irgi teko dėl ligos atsidurti Kauno Karo ligoninėje. Išgulėjęs Karo ligoninėje apie mėnesį laiko pasveiko ir dar gavo 21 dieną sveikatos pataisymui atostogų. Užtat jam teko pora mėnesių pavėluotai atvykti į paskirtą dalinį.

Po sveikatos pataisymo atostogų jaunuolis atvyko į 1 artilerijos pulko štabą, kuris tuo metu stovėjo netoli Ukmergės, Antakalnio dvare. Iš pulko štabo jis buvo paskirtas į 4 bateriją, kuri stovėjo Lidokių dvare, apie 12 kilometrų nuo Ukmergės.

Atvykus į 4 bateriją jam pirmą kartą teko susidurti su kario gyvenimu, drausme, tvarka ir apmokymo programa. Čia jį aprūpino pataline, čiužiniu, lova ir aprengė kario uniforma. Kai viskas buvo sutvarkyta, pagal puskarininkio nurodymus, pirmą kartą išvedė jį į rikiuotę, apie kurią jokio supratimo nebuvo turėjęs.

Naujokų apmokymui buvo priskirti du puskarininkiai. Vienas iš jų buvo vyresnysis puskarininkis, kitas jaunesnysis puskarininkis. Tais laikais taip ir buvo vadinami puskarininkių laipsniai. Vėliau jie buvo pakeisti. Užgirdę rikiuotės komandas visi naujokai jau žinojo ką daryti, tik tas vienas vėliau atvykęs nesusigaudė ir nežinojo kokia komanda ką reiškia ir ką reikia daryti.

Karininkas dalyvavęs naujokų apmokyme pažiūrėjo į vėliau atvykusį naujoką, pakrapštė sau galvą ir įsakė jaun. puskarininkiui paimti jį vieną, nuvesti nuošaliai ir pamokyti atskirai. Jaun. puskarininkis tą naujoką atskyrė nuo rikiuotės, nuvedė nuošaliai ir aiškiai, tėviškai pradėjo aiškinti ir mokyti, ką kokia komanda reiškia ir ką reikia daryti. Pamokinęs vieną apie 4 valandas, tai yra iki pietų, jaun. pusk. priėjo prie karininko ir jam pranešė, kad daugiau nėra rei-

---

rakausko draugai, norėdami jam padėti, iš Peterburgo iškvietė sužeistojo draugą dr. Garodkovą, kurs gavo šv. Jokūbo ligoninėje tarnybą ir gydė Sierakauską. Tardymo komisijos paklaustas apie ligonio sveikatos stovį, Garodkovas pareiškęs, kad Sierakausko sveikatos stovis neleidžia jį tardyti bent tris savaites. Tuomet Muravjovas rado kitą gydytoją, kuris išdavė pažymėjimą tardymo komisijai, kad Sierakausko sveikatos stovis leidžiąs jį tardyti.

1863 m. liepos 11 d., karo lauko teismas nuteisė Sierakauską mirties bausme. Posėdis vyko karinėje ligoninėje. Teisiamasis negalėjo net atsistoti iš lovos. Liepos 13 d. Muravjovas patvirtino mirties sprendimą, vieton sušaudymo — pakarti. Caras atmetė Sierakausko motinos prašymą pasigailėti sūnaus. Paskutiniame savo laiškelyje žmonai parašytame slaptai pieštuku ant lapo išplėšto iš Biblijos, Sierakauskas rašė:

"Mano Anele! Vakar sužinojau, kad gyvas ir laisvas galiu būti tik viena sąlyga: išduoti sukilimo vadus. Piktai atsakiau — jei ir žinočiau tai ir tuomet nepasakyčiau. Davė suprasti, kad pasirašau sau mirties sprendimą. Jei reiks mirti, mirsiu švarus ir nesuteptas.

"Pasakyk man, Anele, ar aš galėjau kitaip atsakyti? Aš tave mylėsiu, aš būsiu su tavim ir mūsų kūdikiu, o vėliau vėl susitiksim su tavim aname pasaulyje. Žinok, kad pirmadienį aš būsiu miręs."

1863 m. birželio 15 d. Vilniuje, Lukiškio aikštėj, Sierakauskui buvo įvykdytas mirties sprendimas. Aikštė buvo pilna žmonių. Sierakauskas buvo atvežtas vežime, kuriame dar važiavo kunigas ir ligoninės tarnautojas. Sierakausko veidas buvo pageltęs ir išblyškęs, plaukai sutaršyti, viena ranka jis rėmėsi į kunigą, kita į ligoninės tarnautoją. Mirties tyla užviešpatavo aikštėje.

Sierakausko kūnas draugų buvo palaidotas nakčia, Pilies kalne, Vilniuje.

kalo jį vieną mokyti, ir galima įjungti į bendrą rikiuotę.

Reikia pasakyti, kad visą naujokų apmokymo metą karininkai ir puskarininkiai buvo labai švelnūs ir naujokų padarytas klaidas aiškino tyliai, ramiai, žmoniškai švelniai. Negąsdindami baudomis, keiksmažodžiais, ar barimais. Žinoma, buvo atsitikimų, kad karininkas, arba puskarininkis nubaudžia kokį naujoką, bet tik tada, kai įsitikinta, kad kareivis simuliuoja. Nežinau kaip kituose daliniuose buvo auklėjami ir mokomi kareiviai, bet mano dalinyje, kur aš tarnavau, buvo skiepijama sąmoninga, o ne baime paremta drausmė. Pasitaikydavo iš kareivių tarpo vienas kitas, kuris nenorėdavo paklusti sąmoningos drausmės nuostatams, — tas gaudavo drausmės pabaudą.

Pabaigus naujokų apmokymą iš 4 baterijos 5 kareiviai naujokai buvo atrinkti į artilerijos Mokomąją komandą, kuri tuo metu buvo Augštojoje Panemunėje. Baterijos vadas įsakė išrikiuoti bateriją. Atvykęs apžiūrėjo bateriją, pasakė trumpą žodį ir pradėjo šaukti pavardes tų kareivių, kurie buvo atrinkti. Tarp jų buvo ir vėliausiai atvykusio naujoko pavardė. Čia pat, baterijos vadas įsakė viršilai paruošti iššauktiems kareiviams išvykimo dokumentus.

Rytojaus dieną, per rytinį patikrinimą buvo įteikti išvykimo dokumentai. Viršila įsakė sutvarkyti savo daiktus ir pasiruošti išvykimui. Netrukus atvyko baterijos gurguolės vežimas į kurį išvykstantieji sudėjo savo daiktus, susėdę ir atsisveikinę su Pajuosčio dvaru, nudardėjo Panevėžio link. Vykstantieji į Mokomąją komandą buvo susirūpinę ir daug tarpusavyje nekalbėjo. Atvykę į Panevėžio geležinkelio stotį, susitvarkę su bilietais, atėjus traukiniui, visi išvyko į Kauną.

Pasiekę Kauną apsidžiaugė ir traukinėliu, per Šančius, nuskubėjo į Augštąją Panemunę. Išlipus A. Panemunės stotelėje kairėje buvo matyti didingai stovinčios raudonų plytų kareivinės. Artinantis prie kareivinių, kitų artilerijos pulkų kareiviai, kurie jau buvo atvykę į Mokomąją komandą kiek anksčiau, šypsodamies mus paklausė, iš kurio pulko?

Prie kareivinių durų mus sutiko Mokomosios komandos viršila Macelis, kuris nurodė mums kur eiti ir kur daiktus padėti. Viršila pasakė, kai suvažiuos visi mokiniai, tai tuomet nurodys nuolatinę lovą ir daiktams sudėti vietą.

Kai iš visų artilerijos pulkų susivažiavo mokiniai, tai rytojaus dieną 10 val. visus išrikiavo. Atvyko Mokomosios komandos viršininkas vyr. ltn. Valkūnas, lydimas ltn. Šliogerio ir ltn. Botyriaus. Mokyklos viršininkas susirinkusiems mokiniams paaiškino atvykimo tikslą, užduotį ir pareigas. Pabaigoje tėviškais žodžiais palinkėjo sekmės moksle, būti gerais ir drausmingais mokiniais. Po to, viršila išskirstė mus į būrius ir skyrius. Nurodė kiekvienam mokiniui lovą ir vietą daiktam sudėti. Mokinių lovos turėjo būti išrikiuotos pagal vieną tiesią liniją, negalėjo būti išsikišusių lovų. Antklodės ant lovų turėjo būti be raukšlių—ištemptos. Tokia tvarka mokinių buvo stropiai dabojama iki mokyklos užbaigimo.

Po susitvarkymo buvo pradėtas mokslas. Artilerijos mokslas yra sudėtingas ir įvairus. Čia patrankos medžiaginės dalys, jų veikimas (o dalių yra nemažai), jų priežiūra, važinėjimas su patrankomis, patrankoms pozicijos išrinkimas, išvažiavimas; pozicijos paruošimas šaudymui, šaudymas iš patrankų, busolė, dvišakis žiūronas, arba Ceiso vamzdis, šaudymo teorija. Pagaliau, pėsčiųjų rikiuotė, įvairūs statutai, arklių priežiūra, gimnastika. Taigi, patekus į artilerijos puskarininkių Mokomąją komandą yra ko mokytis, yra ko galvelę pasukti. Reikia atsiminti, kad visi mokiniai savo gyvenime tokių dalykų niekad nebuvo matę Bet, ačiū Dievui, Mokomosios komandos karininkai buvo kaip tėvai. Ypatingai Mokomosios komandos viršininkas vyr. ltn. Valkūnas buvo takto ir tėviškų jausmų žmogus. Jis dėstė artilerijos šaudymo teoriją. Kai jis dėstė pamoką tai taip mokėjo gerai perduoti ir įkvėpti tas žinias, kad ir norėdamas negalėjai pamiršti. Kiti karininkai dėstė kitus dalykus.

Išbuvę Mokomojoje komandoje vienerius metus, daugelis mokinių, kurie netingėjo, susikrovė ir išsivežė nemažą žinių bagažą. Mokinių įgytų žinių patikrinimui ir įvertinimui buvo sudaryta speciali komisija iš atskirų pulkų skirtų karininkų. Kvotimų metu pasirodė, kad šio straipsnio autorius pavėlinęs naujokas, išlaikė egzaminus pirmuoju. Visi išlaikiusieji buvo pakelti į grandinio laipsnį. Neišlaikę egzaminus grįžo į dalinius su tuščiomis rankomis. Po visų iškilmių, po pažymėjimų įteikimo įvyko bendra visų dalyvių vakarienė.

Po užbaigimo visi mokiniai išvažinėjo į savo dalinius iš kurių buvo atvykę. Šio straipsnio autoriui teko sugrįžti atgal į 1 artilerijos pulko 4-tą bateriją, Pajuostės dvare. Čia neilgai teko būti ir džiaugtis Pajuostės dvaru, jos apylinkėmis ir Nevėžio upeliu. Vieną gražią dieną pulko vadas plk. Geiga įsakė 4-tai baterijai pasiruošti kovos parengtin. Karininkai ir kareiviai subruzdo kaip skruzdės skruzdėlyne ruošti bateriją kovos tvarkon. Netrukus viskas buvo paruošta, sutvarkyta iki smulkmenų ir karininkų patikrinta. Praslinkus kelioms valandoms, 4-tai baterijai buvo įsakyta vykti į Panevėžio geležinkelio stotį, pasikrauti į traukinį ir vykti į Klaipėdą, 7 pėst. pulko vado žinion.

1924 m. rugpjūčio mėn. pradžioje (dienos nebeprisimenu), vakare, apie 10 val. 4 baterija iš

Pajuostės pajudėjo Panevėžio stoties link. Kelias buvo geras ir netolimas, tad visą laiką baterija žygiavo risčia ir greit atsidūrė Panevėžio stotyje. Prie pakrovimo rampos stovėjo traukinys į kurį baterija pasikrovė. Darbas buvo atliktas sklandžiai ir greitai. Kaip tik buvo viskas sutvarkyta, garvežys davė atsisveikinimo signalą ir spiaudydamas tirštais dūmų kamuoliais, traukinys pradėjo judėti pirmyn.

Traukinys riedėjo pusėtinai greitai ir tik sustodavo trumpam laikui didesnėse stotyse. Nedavažiavus Klaipėdos stotį prie semoforo traukinys sustojo ir čia baterijos vadas davė įsakymą išsikrauti iš traukinio. Darbas buvo atliktas labai greitai. ir tuščias traukinys, vos bejudėdamas, nušliaužė į Klaipėdos stotį.

Baterija, susitvarkiusi, nuvyko tiesiog į Klaipėdos centro aikštę ir prisijungė prie 7 pėst. pulko įgulos, kuri stovėjo išsirikiavusi paradui, kur laukė atvykstančios baterijos. Po parado pulkas sugrįžo į kareivines.

Susitvarkiusi 4 baterija pradėjo normalų gyvenimą. Tuo metu 7 pėstininkų pulko vadas ir įgulos viršininkas buvo plk. Petras Genys.

Pragyvenęs apie pusantrų metų įguloje įsitikinau, kad plk. Petras Genys buvo taktiškas ir karių mylimas viršininkas. Kiek teko nugirsti iš įgulos karių, jis nemėgo melagių ir girtuoklių.

Praleistas mūsų kariuomenėje trijų metų laikotarpis paliko mano gyvenime neišdildomai gerą ir malonų prisiminimą. Kartais mūsų spaudoje tekdavo skaityti paskelbtas nepalankias žinias apie mūsų kariuomenę ir karininkus. Turiu pasakyti ir prisipažinti, kad kariuomenėje būtinos tarnybos metu man neteko sutikti netikusių, blogų karininkų. Žinoma, aš čia kalbu tik pats už save ir tik už tą dalinį, kuriame tarnavau. Mano baterijos vadas buvo kapitonas, vėliau pulkininkas ir 2 artilerijos pulko vadas Justinas Kibirkštis. Jis buvo visų baterijos karių mėgiamas ir mylimas karininkas, lyg baterijos tėvas, mylėjo kareivį ir niekam neleido jo skriausti. Taip pat negaliu pamiršti būrio vadą ltn. Kuosą, kuris buvo labai švelnaus būdo ir kareivių mėgiamas karininkas, visuomet linksmai nusiteikęs. Dar nepranyko iš atminties ir kitas būrio vadas ltn. Jonas Narkevičius, kuris labai gražiai tėviškai auklėjo ir mokė mus, kareivius. Taip pat neužmirštamą įspūdį paliko mano širdyje vyr. ltn. Vincas Remeikis, kuris buvo taktiškas ir malonus karių auklėtojas. Visada ir visur buvo pasiryžęs kareiviams padėti ir juos paguosti, jei kuris papuldavo į kokią nors nemalonę ar nusiminimą.

Perskaičius šį mano atsiminimų žiupsnelį gal kai kam atrodys, kad 4 baterijoje buvo tik palaida kareivių minia. Ne, taip nebuvo. 4 baterijoje buvo tvarka, drausmė ir susiklausymas.

LŠST V visuotinio atstovų suvažiavimo posėdžio dalyviai. Pirmoje eilėje iš k. į d. sėdi šauliai: V. Šarka, J. Švoba, St. Jokūbaitis, Ig. Petrauskas ir Vl. Išganaitis.

Kariuomenių organizacija

B. B.

Europoje yra šešios valstybės, kurios neįeina į Varšuvos pakto ar NATO globą. Rusams okupavus Čekoslovakiją, Artimuose Rytuose tebevykstant žydų-arabų konfliktui, tos valstybės nejautė reikalo turėti "didžiojo brolio" globą agresijos atveju; jos stiprino savo ekonominį pajėgumą ir ginkluotas jėgas savo krašto apsaugai. Ispanija, Švedija, Šveicarija, Suomija, Austrija, ir Jugoslavija, turi neskaitlingas, bet gerai ginkluotas armijas, kurios gali priešintis prieš betkokį užpuoliką.

Patiekiame ginkluotų jėgų apžvalgas tų valstybių, kiekvienos atskirai.

Ispanija, 32 mil. gyventojų, 330,000 kariuomenės; gynybos biudžetas apie 350 mil. dolerių.

Sausumos jėgas sudaro 250,000 vyrų: šarvuota divizija, kalnų divizija, dvi oro brigados ir dvylika pėstininkų brigadų. Karinis nugarkaulis yra gerokai atgyvenęs — pėstininkai, kurie, tačiau, pajėgūs sekmingai veikti sunkiose Ispanijos paviršiaus sąlygose be gero tiekimo ir susisiekimo. Pėstininkų organizaciją sudaro dvi grupės — brigados, susidedančios iš šaulių kuopų, ginkluotų senaisiais Mauser 7.62 mm ir Cetme automatiniais, mažo intensyvumo ugnies šautuvais — tai seno tipo. Šioje grupėje apmokomi pėstininkai, ypatingą dėmesį kreipiant taiklumui ir šaudmenų taupymui — kiekvienas šaulys visą šaudmenų atsargą nešiojasi su savimi. Pagrindinis kautynių vienetas yra 11 vyrų skyrius su 10 Mauserio šautuvų ir vienu MG-34 lengvu kulkosvaidžiu. Skyrius dar skirstomas į 7 šaulių ir 3 lengv. kulkosvaidžių tarnybos grupes su skyriaus vadu puskarininkiu. Būrį sudaro 3 skyriai, 4 vyrų vadovavimo grupė, priedo 9 vyrų skyrius su dviem 3.5 colio bazukomis, šautuvais ir vienu 60 mm minosvaidžiu.

Šaulių kuopą sudaro 3 šaulių būriai, skyrius su dviem 81 mm minosvaidžiais, prieštankinė grupė su dviem 106 mm prieštankiniais pabūklais. Batalioną sudaro 3 šaulių kuopos, 120 vyrų vadovavimo-aprūpinimo ir sunkių priemonių dalinys, ginkluotas keturiais 120 mm minosvaidžiais, šešiais 7.67 mm Esperanza sunkiaisiais kulkosvaidžiais, šešiais vokiečių 50 mm PAK arba 57 mm britų prieštankiniais pabūklais. Iš viso batalioną sudaro 862 vyrai. Brigados sudėtin įeina trys pėst. batalionai, artilerijos grupė iš 18 pabūklų (25, 76 arba 105 mm), inžinerijos kuopa, žvalgybos ir transporto grupės.

Šios senosios organizacijos brigados tinka kalnų gynybai, krašto viduje atsparos punktams, nes gali veikti ilgesnį laiką savistoviai. Ispanai neturi standartinio karinio transporto organizacijos ir priemonių. Yra trijų tipų lengvos mašinos, keturių tipų sunkvežimiai ir daugelio tipų pagalbinių mašinų.

Naujo stiliaus ginkluotų jėgų organizacija dabar yra bandoma derinti su kitų kraštų. Šaulių skyrių sudaro 11 vyrų — visi ginkluoti 7.62 mm automatiniais CEIME šautuvais. Būrio sudėtin, šalia 3 šalių skyrių, įeina du MG-42 kulkosvaidžiai, kurie turi didesnį ugnies galingumą, negu trys MG-34. Bendrai, būrio sąstatas yra toks kaip ir senosios organizacijos — dvi 3.5 colio bazukos ir 60 mm minosvaidis, tik vietoj 9 vyrų yra 13.

Kuopos sudėtyje yra naujas 40 vyrų būrys, ginkluotas dviem 81 mm minosvaidžiais, 106 mm prieštankiniu pabūklu ir priedui, trimis MG-42 sunkiaisiais kulkosvaidžiais (ant trikojų). Bataliono sunkiųjų priemonių kuopa turi šešis 120 mm minosvaidžius, šešis 7.62 mm sunkiuosius kulkosvaidžius ir šešis 106 mm prieštankinius pabūklus.

Pastaruoju metu ispanai pasigamino prieštankines granatas, kurios gali būti šaunamos CETME šautuvu iki 150 metrų atstumo.

Modernus pulkas, be to, turi 12 prieštankinių raketų svaidytojų su vokiečių Cohen raketom, 12 Hispano-Suiza 20 mm prieštankinių pabūklų, inžinerijos ir žvalgybos grupes. Divizija — trys pulkai, artilerijos grupė iš 36 pabūklų (24 gaubicos 105 mm ir 12 gaubicų 155 mm).

Šarvuočiai — ispanų silpnoji vieta — iš viso tik 300 tankų (veik visi amerikiečių M-47, keletas vokiečių, 30 metų senumo).

Ispanai turi dar ir kavalerijos brigadą, kuri tinka vidaus tvarkai palaikyti, tačiau abejotina, ar tinkama kautynėms dėl stokos pagalbinių priemonių. Esama tendencijos sumodernini visas ginkluotas jėgas, įjungiant ir oro, tačiau, iki šiol labai mažai kas padaryta.

Švedija. 8 mil. gyventojų, 180,000 kariuomenės, gynybos biudžetas apie 1 bil. dolerių. Ginkluotos jėgos yra moderniškiausios visame pasaulyje.

Sausumos jėgos skirstomos į vidaus gynybos — 70,000 vyrų ir krašto gynybos apie tiek pat.

Vidaus gynybos vyrai atlieka 50 dienų apmokymą prieš pervedant į aktyvią atsargą. Pagrindinis organizacinis vienetas — batalionas iš 4 šaulių kuopų, 81 mm minosvaidžių ir prieštankinių grupių. Kuopą sudaro 3 šaulių būriai ir sunkiųjų priemonių būrys su trimis M-42 Kulspruta sunk. kulkosvaidžiais (vokiečių M-42 pritaikytas švedų 6.5 mm šaudmenims) ir trimis 60 mm minosvaidžiais. Būrys susideda iš 3 šaulių skyrių ir vieno prieštankinio skyriaus su šešiais kovotojais, ginkluotais 88 mm 36 prieštankinėm raketom, laidomom iš plastinių vamzdžių. Taktiniai šis dalinys gali būti dalomas į tris vienetus po du vyru, priskiriant šaulių skyriams, arba gali veikti atskirai, prieštankinėse pasalose ir gynyboje. Šaulių skyriai ginkluoti Mauser šautuvais ir pusiau automatiniais Husquarna — šaudmenys 6.5 mm.

Visas ginklavimas ir aprūpinimas standartizuotas. Batalionai motorizuoti Volvo gamybos mašinomis ir atsarginių nuosavais automobiliais, kai jie pašaukiami aktyvion tarnybon.

Švedų lauko armiją sudaro 12 brigadų po 5000 vyrų, plius pagalbiniai daliniai. Šešios šarvuotos brigados su "S" tipo tankais ginkluotais 105 mm pabūklais, sudėtos iš šarvuotų pėstininkų batalionų, turi švedų PBV-302 šarvuotas pėstininkų transporto amfibijas (panašios į amerikiečių M-113), ginkluotas Mark 202 automatiniais 20 mm pabūklais, sukiojamame bokštelyje; talpina 10 vyrų pėstininkų skyrių, galintį kautis iš judančio vežimo. Šarvuotos brigados sudėtin įeina du batalionai su 120 tankų ir batalionas su 40 APC šarvuotų amfibijų.

Šarvuotos ir mechanizuotos brigados turi tokius pačius pagalbinius dalinius — lauko artileriją su 12 motorizuotų 105 mm gaubicų, 12 priešlėktuvinių 20 mm Mark 202 motorizuotų pabūklų, žvalgybos ir inžinerijos dalinius.

Lauko armijos sudėtin įeina dvi artilerijos grupės, ginkluotos motorizuotomis 155 mm Bofors gaubicom (36 kiekvienoje grupėje); dvi grupės radaru kontroliuojamų L-70 Bofors 40 mm priešlėktuvinių automatinių pabūklų (36 grupėje).

Batalioną sudaro 5 pėstininkų kuopos — 3 šaulių, viena sunkių priemonių ir viena vadovavimo-aprūpinimo. Sunkiųjų priemonių kuopą sudaro šeši 120 mm minosvaidžiai, šeši 90 mm prieštankiniai, šeši Robot 69 priešlėktuviniai raketų laidytojai, šeši Bantam 68 prieštankinių vairuojamų raketų laidytojai (kopija prancūzų SS-11), 1.2 m ilgio, 175 mm diametro, sveria 30 kg., garso greičio, veikimo tolis 2 km. šaulių kuopa turi būrį, sudarytą iš keturių 84 mm Karl Gustav prieštankinių ginklų, dviejų skyrių grupę, kiekvienoje po du 81 mm

minosvaidžius ir tris M-58 Kulspruta 6.5 mm sunkiuosius kulkosvaidžius ant trikojų. Šaulių būrį sudaro trys skyriai po 10 vyrų ir 6 vyrų vadovavimo skyrius, ginkluoti vienu M-58 Kulspruta kulkosvaidžiu ir automatiniais šautuvais su pridedamais durtuvais ir viena plastine bazuka.

Švedai planuoja šiais metais ginkluotas jėgas galutinai aprūpinti automatiniais ginklais.

Šveicarija. 6 mil. gyventojų, 150,000 iki 750,000 kariuomenės (pagal reikalą), karo biudžetas apie pusė bil. dolerių.

Šveicarų armiją sudaro kalnų, mechanizuotos, pėstininkų, pasienio apsaugos ir įtvirtinimų divizijos, po tris iš kiekvienos rūšies, viso 15. Likusią dalį sudaro krašto saugumo ir rezervų pėstininkų junginiai. Ginklavimas pagrindinai remiasi pėstininkų šautuvu ir granatomis. Šautuvai 7.62 mm šveicarų gamybos 64, (panašūs į Mauzer Neuhausen 55, versija MG-42), panzerfaustai 88 mm, HS Drilling 20 mm trivamzdis priešlėktuvinis pabūklas, 3000 šūvių minutėje (1000 šovinių būgne), vokiečių BO-810 Cobra, šveicarų versija, prieštankinė valdoma raketa — tolinaša 2 km (pramuša 500 mm šarvą ir 25 m spinduliu sunaikina nešarvuotus taikinius); lengvas 81 mm minosvaidis, tolinaša 3 km, minos greitis 330 m/sec., sveria 3.3 kg.

Ginklaviman įeina sunkūs minosvaidžiai, gaubicos, prieštankiniai pabūklai ir raketos, kurios pastaruoju metu plačiau naudojamos ir jomis numatoma pakeisti dalį patrankų. Pažymėtina 88 mm raketa, laidoma iš URK-70 dvivamzdžio laidytuvo, ant trikojo, vežiojama šarvuota sunkvežimio platforma. Raketa sveria 4 kg., tolinaša 5 km. URK pakeis gaubicas ir prieštankinius pabūklus.

Tankai — Centurionai su 88 mm pabūklais (apie 300), AMX-13 lengvi tankai su 75 mm pabūklais (apie 200), PZ-61 šveicarų versijos su 76 mm pabūklu (apie 150). Amerikiečių M-113, šveicarų versijos, šarvuoti sunkvežimiai, ginkluoti kulkosvaidžiais, 20 mm HS pabūklais (viso apie 100).

Taktinis vienetas — 60 vyrų šaulių būrys, susidedantis iš 4 šaulių skyrių po 10 vyrų; 12 vyrų paramos skyrius su 3 kulkosvaidžiais ir 3 bazuka vamzdžiais; 8 vyrų vadovavimo skyrius su dviem lengvais minosvaidžiais. Kiti daliniai 3-jų sistemos su sunkių priemonių pėstininkų paramos daliniu.

Pasienio ir įtvirtinimų divizijos motorizuotos ir sunkiai ginkluotos prieštankinėmis raketomis, raketomis ir su automatiniais ginklais. Tankų daliniai, šarvuoti pėstininkai, mechanizuotos divizijos, žvalgybos daliniai, numatoma jungti su pagrindinių veiksmų divizijomis.

Suomija. 4.5 mil. gyventojų, 42,000 kariuomenės, karinis biudžetas $55 mil. Suomiams leidžiama turėti 34,000 vyrų armiją.

Suomių armija padalyta į tris grupes, po tris pulkus kiekvienoje — du pėstininkų ir vienas šarvuotas su 90 sovietų T-54 tankų (neturi pėstininkų šarvuotų vežimų); priedui — artilerijos pulkas su 18 suomių K-60 Tampella 122 mm pabūklų, 25 km tolinašos; priešlėktuvinis junginys su 12 sovietų ZSU-57/2 dvivamzdžiais 57 mm pabūklais ant T-54 platformų. Pėstininkų šautuvas yra M-1960 automatinis 7.62 mm (suomių versijos, pokarinis vokiečių MP-44 karabinas).

Suomių daliniai ruošiami sunkiom miško kautynėm, asmeniškai, vyras prieš vyrą, kovai ir panašiai kaip šveicarai, ypatingam taiklumui.

Skyrių sudaro 10 vyrų su 9 M-1960 šautuvais ir vienu MG-3 kulkosvaidžiu (suomių versijos MG-42). Būrys susideda iš 3 šaulių skyrių, 5 vyrų prieštankinės grupės (su S-55 raketom, 700 m tolinašos, 88 mm raketa, kuri sveria 4.6 kg., pramuša 30 mm šarvą.) ir vadovavimo grupės iš 4 vyrų.

Kuopą sudaro 3 šaulių būriai, prieštankinis dalinys su trimis 107 mm rusų tipo raketlaidžiais ant trikojų, minosvaidžių dalinys, su trimis 82 mm Tampella minosvaidžiais (pabūklas 60 kg., mina 3 kg., tolinaša 3 km).

Batalione trys šaulių kuopos, viena sunkiųjų priemonių kuopa su dvylika 12.7 mm kulkosvaidžių (numatoma pakeisti rusų tipo 14.5 mm) ir šešių 120 mm minosvaidžių daliniu.

Pulkas susideda iš 3 šaulių batalionų, žvalgybos grupės, priešlėktuvinės kuopos, ginkluotos 12 šveicarų 30 mm ITK-30-HS (Hispano-Suiza) pabūklų.

Autovežimiai daugumoje rusų — AZ -69, A ir B modeliai; artilerijos vilkikai — 1.7 to., Merzedes Unimong ir Magirus Deutz.

Austrija. 7.5 mil. gyventojų, 52,000 armija, gynybos biudžetas $60 mil. Krašto gynybą sudaro trys teritorinės brigados ir keletas šarvuotų batalionų, kurie perorganizuojami į dvi tankų brigadas, su prancūzų AMX-13 lengvais tankais, AMY-30 sunkiais, AMX šarvuotais pėstininkų vežimais, 120 mm raketų vežimais, 35 mm priešlėktuvinių pabūklų vežimais ir 105 mm gaubicų vežimais; kitos auto priemonės — V. W. Minibus, Merzedes Unimong, Magirus Deutz. Austrų šaulių kuopa panaši į šveicarų, ginkluota šveicarų ginklais. Organizaciniai ir taktiniai austrai visai panašūs šveicarams, priedui — kai kurios divizijos turi inkorporuotus saugumo policijos dalinius. Austrų kariuomenės ir saugumo, taip pat ir rezervų ginklavimas, transporto ir ryšio priemonės, yra standartizuotos.

Jugoslavija. 20 mil. gyventojų, apie 300,000 vyrų armija, karinis biudžetas virš $350 milionų, sausumos jėgos — apie ketvirtis miliono; sudaro tris šarvuotas divizijas, dvylika pėstininkų divizijų ir 12 pėst. brigadų, šešias kalnų brigadas, vieną aviacijos brigadą ir jūrų pėstininkų brigadą.

Jugoslavų organizuotus rezervus sudaro virš 400,000 vyrų, tarp 17-65 m. amžiaus, tačiau, ginklavimo tepakanka 70% vyrų. Vokiečių okupacijos metu buvo sudaryta liaudies armija, ginkluota vokiečių, britų, amerikiečių, italų, rusų ir savos gamybos ginklais. Standartinis Mauzerio 7.92 mm šautuvas ir MG-34 kulkosvaidis, gaminami pačių jugoslavų; amerikiečių M-1 ir M-2 karabinai, britų Sten, rusų PPS, PPD, automatiniai; vokiečių Schmeiser ir MP-44; Tokorev ir Semionov pusiauautomatiniai šautuvai; Degterev ir Goriunov, keli MG-42 ir ZB-37 kulkosvaidžiai, 50 mm, 57 mm, 75 mm ir 76 mm prieštankiniai pabūklai; keliolikos tipų tankų ir vežimų. Šarvuota divizija naudoja amerikiečių M-47 ir Sherman tankus, rusų T-54, T-34, PT-76 ir ASU-57 tankus. Šarvuoti pėstininkų vežimai — rusų 6 ratų BTR — 152, 4 ratų BT"-40, BTR-50-P amfibijos, amerikiečių ir vokiečių sunkvežimiai. Arkliai, mulai ir jaučiai dar tebenaudojami daugelyje Jugoslavijos dalinių. Šaulių kuopos neturi motorizuotų priemonių.

Pagrindinis vienetas — 12 vyrų skyrius su 10 šautuvų ir dviem MG-34 kulkosvaidžiais, padalytas į 3 grupes, po 4 vyrus kiekvienoje. Yra "automatinių" 10 vyrų skyriai, ginkluoti automatiniais ginklais, snaiperių 8 vyrų skyrius ir 6 vyrų šautuvų granatų svaidytojų skyriai.

Jugoslavai laikomi drąsūs ir užgrūdinti kovotojai, gali kautis sunkiose geografinėse sąlygose, kalnuose, miškuose. Pagrindinis dėmesys apmokyme kreipiamas į netikėtumą, asmenines kautynes ir judesį-paslankumą. Pirmoje eilėje statoma granatos ir durtuvo kautynės, antroje vietoje — taiklumas. Telktinės ugnies taktika retai vartojama.

Bataliono sudėtin įeina trys šaulių kuopos ir viena sunkiųjų priemonių su 6 kulkosvaidžiais, šešiais 82 mm minosvaidžiais, šešiais 82 mm minosvaidžiais, ir šešiais prieštankiniais pabūklais.

Kuopą sudaro 3 šaulių būriai ir vienas sunkiųjų priemonių būrys su trimis 60 mm minosvaidžiais (jugoslavų gamybos) ir trimis 82 mm granatsvaidžiais.

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

ŠAULIŲ SĄJUNGOS SUVAŽIAVIMAS DETROITE

L. Šaulių S-gos Tremtyje visuotinis atstovų suvažiavimas įvyko 1970 m. balandžio 25 ir 26 d., Detroite.

Šeštadienis buvo gražus ir saulėtas pavasario rytas. Atstovai , šauliai ir svečiai vyksta į Lietuvių Namus. Jau gerokai prieš 9 v. ryto šauliai baigia suplaukti, iš įvairių Amerikos ir Kanados vietovių, į suvažiavimą. Gatvėje didelis automobilių judėjimas, visos aikštės automašinoms pastatyti perpildytos. Automobiliai su įvairių žėrinčių spalvų numerių lentelėmis ir valstijų pavadinimais atkreipė praeivių dėmėsį.

Lietuvių Namuose buvo didelis judėjimas ir visur girdėjosi įvairūs garsai, kalbos, juokai.

Stebint iš šono, girdi nuoširdžius pasisveikinimus ir įvairius vardus tariant. Girdi nusistebėjimus taip netikėtai susitikus. Girdi žeriant komplimentus, girdi bučkių garsus. Girdi žodžius, kad susenai, pražilai . . . Visų nuotaika gera — šventadieniška.

Iškilmių salėje vyksta registracija. Atvykusius atstovus registruoja: Marija Šimkienė, Lidija Mingėlienė, Vincas Tamošiūnas ir Stefanija Kaunelienė. Užsiregistravusiems prisegamos gražios išvaizdos auksinės spalvos rėmeliai su identifikacijos įrašu ir trispalviu kaspinu. Kaspine įrašyta: LŠST atstovų suvažiavimas Detroite 1970 m. IV 25 ir 26 d. ir — šaulių emblema.

Š. s-gos suvažiavimo iškilmingojo posėdžio programa: suvažiavimo atidarymas, prezidiumo kvietimas, vėliavų įnešimas, J.A.V. ir Kanados himnai, mirusių narių pagerbimas, garbės ženklų įteikimas, sveikinimai, prof. V. Mantauto paskaita ir vėliavų išnešimas.

Šaulių S-gos atstovų suvažiavimo iškilmingas posėdis buvo pradėtas Š. s-gos pirm. V. Išganaičio žodžiu. Jis pakvietė į garbės prezidiumą: J. Šepetį, V. Alantą, S. Jakubicką, E. Jankutę, gen. J. Černių, K. Veikutį, prof. V. Mantautą, kun. J. Borevičių ir sekr. adv. A. Budrecką. Įnešus vėliavas buvo sugiedoti Amerikos ir Lietuvos himnai. Amerikos himną giedojo I. Vizgir-

Šaulių s-gos suvažiavimo garbės prezidiumas. Iš k. sėdi: V. Alantas—žurnalistų s-gos pirm., S. Jakubickas—Atgimimo sąjūdžio CV, Elzė Jankutė, gen. J. černius, K. Veikutis—Vilniaus Krašto s-gos pirm., prof. V. Mantautas, kun. J. Borevičius—LB CV vicepirm., š. s-gos pirm. V. Išganaitis ir sekretorius adv. A. Budreckas.

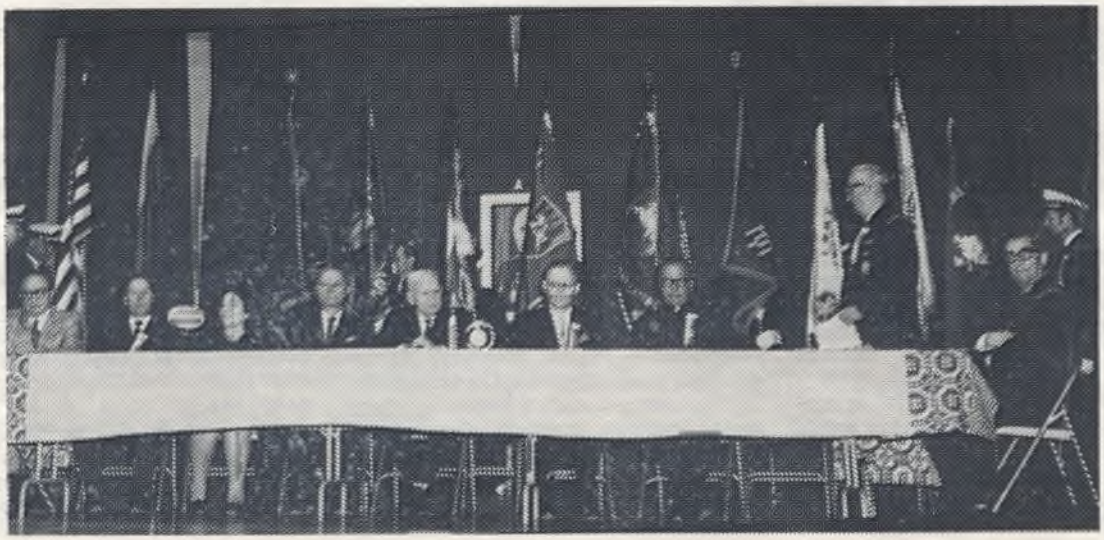

Šaulių s-gos suvažiavimo garbės nariai ir išrinkti pareigūnai. Iš k. sėdi: M. Šnapštys, kun. J. Borevičius, S. Kaunelienė, garb. narys V. Išganaitis, K. Kodatienė, Š. s-gos pirm. V. Tamošiūnas, prof. V. Mantautas, gen. J. Černius, prof. E. Pūtvytė ir adv. Alg. Budreckas. Pirmoje eilėje iš k. stovi: S. Jokubaitis, K. Milkovaitis, S. Bernatavičius, P. Padvaiskas, J. Šostakas, J. Baublys, M. Vitkus, S. Jakubickas ir V. Šarka. Antroje eilėje iš k. stovi: K. Klinauskas, V. Keturakis, J. Švoba ir V. Mingėla.

daitė, o pianinu palydėjo R. Rukštelytė. Po to, tylos minute buvo pagerbti mirusieji šauliai: garb. narys prof. Šimoliūnas, red. Petrauskaitė ir šaulys Vaičaitis. Apdovanotiems garbės ženklais S. Butkaus kuopos šauliams, Leonardui Šulcui ir Antanui Šiurkui, Š. s-gos pirm. V. Išganaitis įteikė žymenius, kuriuos prisegė gen. J. Černius su M. Šnapščio palyda.

Suvažiavimą sveikino žodžiu: gen.J. Černius, V. Mantautas, V. Alantas — Žurnalistų S-gos vardu, J. Šepetys — Ramovės vardu, kun. J. Borevičius — LB CV vardu K. Veikutis — Vilniaus Krašto S-gos vardu, S. Jakubickas — LAS vardu ir E. Jankutė.

Algirdas Budreckas perskaitė gautus sveikinimus raštu. Sveikino: garb. narys adv. R. Skipitis, garb. narė S. Pūtvytė - Mantautienė, garb. narys A. Mantautas ir garb. narys K. Musteikis, Dipl. šefas S. Lozoraitis, Lietuvos atstovas J. Kajeckas, Lietuvos gen. konsulas Čikagoje P. Daužvardis,Lietuvos gen. kon. Los Angeles J. Bielskis, gen. kons. Toronte J. Žmuidzinas, V. Sidzikauskas, vyskupas V. Brizgys, prel. M. Krupavičius, Vliko pirm. J. Valiūnas, Rez. Rem. K-to pirm. L. Valiukas, kun. G. Kijauskas LB CV pirm. B. Nainys, LSB vyr. skaut. P. Molis, Kūrėjų - Savanorių pirm. J. Švedas, ALTS vardu T. Blinstrubo pavedimu J. Švoba ir kpt. M. Randla Baltic Veterans Corps, Toronte vardu.

Prof. V. Mantautas savo trumpoje paskaitoje prisiminė Š. s-gos įkūrėją Vl. Pūtvį. V. Pūtvis turėjo savą filosofiją ir savitas pažiūras į valstybę ir tautą. Prelegentas savo paskaitoje nagrinėjo V. Pūtvio idejas filosofinėje plotmėje.

Išnešus vėliavas buvo užbaigtas iškilmingasis posėdis.

Posėdžiui pirmininkavo Vladas Išganaitis ir sekretoriavo Algirdas Budreckas.

Pertraukos metu atstovai ir svečiai buvo pavaišinti užkandžiais, o vėliau sekė programos darbo dalis. Darbo posėdžiams buvo sudarytas prezidiumas: garb. pirm. prof. V. Mantautas, pirm. M. Šnapštys, vicepirm. K. Kodatienė; sekretoriatą sudarė: S. Kaunienė, V. Mingėla ir K. Daugvydas.

Darbo posėdis buvo pradėtas vėliavą įnešus ir ją perdavus suvažiavimo pirmininkui. Tą atliko Š. s-gos pirm. V. Išganaitis. Nutarta buvo daug laiko negaišti, todėl pranešimai buvo kondensuoti, bet išsamūs. Kiek ilgiau buvo sugaišta prie s-gos pirmininko rinkimų. Atsisakius V. Išganaičiui nuo kandidatūros, suvažiavimas Š. s. pirmininku išrinko Vincą Tamošiūną.

Po to, buvo renkami kiti pareigūnai. Iš rinkimų rezultatų, atrodo, labiausiai vyrauja Čikaga ir Detroitas. Š. s-gos centro valdybos sąstatas: S. Jakubickas I vicepirm., K. Milkovaitis, II vicepirm., V. Keturakis, Sp. sek. vadovas J. Šostakas, Jaun. sek. vadovas, S. Bernatavičius, ižd., P. Padvaiskas Tiek sk. vadovas, kun. J. Borevičius, Kult. sk., M. Vitkus, Jūrų š. vadovas, J. Baublys, I sekr., J. Švoba, II sekr. K. Kodatienė, š. m. vadovė, V. Mingėla, Spaud. ir Inf., P. Petrušaitis, T. Trimito redakt., S. Jokubaitis, narys ir A. Gintneris, kandt. Garbės teismas: gen. J. Černius — pirm. A. Budreckas, M. Šnapštys — nariai ir V. Šarka — kandt. Kontrolės Kom.: Adolfas Jodka, S. Radzvickas ir K. Klinauskas.

VINCAS TAMOŠIŪNAS — ŠAULIŲ S-GOS PIRMININKAS

1970 m. balandžio 25 ir 26 d. Šaulių S-gos atstovų suvažiavime, Detroite, buvo renkamas Sąjungos pirmininkas. V. Išganaičiui atsisakius kandidatuoti, suvažiavimas išrinko Šaulių S-gos pirmininku Vincą Tamošiūną.

Jis nuo pat jaunų dienų priklausė šauliams; buvo ilgametis Molėtų, Tauragnų ir Vyžuonų šaulių būrių vadas. Išeivijoje irgi nuo pat šaulių s-gos atkūrimo jai dirba. Ir dabar jis sėkmingai vadovauja St. Butkaus šaulių kuopai.

Šaulių s-gos pirm. V. Tamošiūnas yra baigęs Lietuvoje Karo mokyklą ir Augšt. Policijos mokyklą. Tarnaudamas, ėjo įvairias atsakingas pareigas.

Lietuvai praradus nepriklausomybę 1940-1944 m. jis dirbo pogrindyje — buvo Zarasų apskr. Lietuvos Laisvės Armijos vadu. Viekšniuose buvo vienas iš Tėvynės Apsaugos Rinktinės steigėjų 1944 m. rugsėjo 28 d.

Vincas Tamošiūnas yra darbšti ir kukli asmenybė. Nemėgsta, kad apie jį kas rašytų, nors jis pats rašo ir gerai valdo plunksną. Išeivijoje jis bendradarbiauja: T. Trimite, Policijoje, Santarvėje, Dirvoje, Lietuvių Enciklopedijoje ir daugelyje laikraščių.

Šaulių s-gai jis visa siela yra atsidavęs. Patriotiškumas ir meilė Lietuvai, tai jo gyvenimo prasmė. Jis taip pat priklauso įvairioms lietuviškoms organizacijoms.

Sveikiname Šaulių s-gos pirmininką Vincą Tamošiūną ir linkime jam Viešpaties palaimos, sveikatos ir ištvermės dirbti Šaulių sąjungai, lietuvybei ir mūsų tėvų krašto laisvei.

Algirdas Budreckas

Kas programoje buvo numatyta suvažiavimo pirmai dienai, visi nurodyti punktai buvo išsemti.

Vakare atstovams ir svečiams buvo suruoštas rautas. Lietuvių Namų didžioji salė buvo pilna dalyvių. Buvo atlikta ir meninė programa.

Programą atliko Detroito jaunimas: Barbora Ūsaitė, Irena Vizgirdaitė, Ramunė Rūkštelytė, Birutė Januškaitė, Irena Svetickaitė, pranešėja.

Barbora Ūsaitė tikrai parodė pianistės sugebėjimus. Detroito jaunimo programa gera. Reikia tik jais džiaugtis ir palinkėti, kad jie savo gabumus - talentus neužmestų. Rautas praėjo draugingoje nuotaikoje. Apie vidurnaktį visi skirstėsi.

Sekmadienį, 8-tą valandą ryto, lietuvių radijo valanda prikėlė mus lietuviškų melodijų garsais. Programoje buvo paminėtas ir suvažiavimas.

Šv. Antano bažnyčioje įvyko pamaldos, kurias atlaikė kun. J. Borevičius. Jis savo pasakytame pamoksle kėlė mūsų golgotą, vis perpindamas ir pabrėždamas, kad ypač šauliai turi puoselėti, budėti ir įgyvendinti nuoširdumą ir meilę, ne tik tarpusavy, bet ir visų lietuvių tarpe. Prie didžiojo altoriaus buvo išrikiuotos vėliavos. Išeinant gretomis iš bažnyčios, pastebėjau žmones braukant ašaras nuo veidų. Pamaldose daugelis šaulių buvo uniformuoti.

Po pamaldų šauliai vėl susirinko į Lietuvių Namus, kur buvo svarstomi įvairūs reikalai, bei sumanymai.

Algirdas Budreckas perskaitė Rezoliucijų komisijos nutarimus, kur buvo prisimintas mūsų tautos genocidas, pasisakyta, kad šauliai išliktų ne tik gerais lietuviais, bet ir šio krašto lojaliais piliečiais. Pasveikintas prezidentas Richardas Nixonas. Rezoliucijos buvo suvažiavimo vienbalsiai priimtos.

Išnešus vėliavą ir sugiedojus Lietuvos himną suvažiavimas buvo užbaigtas.

Vėliau vyko posėdis, išrinktų pareigūnų pasiskirstymas pareigomis ir padaryta visų pareigūnų bendra nuotrauka.

Š. s-gos pirmininkas ir Globos komitetui reiškiame šaulišką padėką už surengtą gerą suvažiavimą ir puikų priėmimą.

Algirdas Budreckas

ŠAULIŲ SĄJUNGOS SUVAŽIAVIMO, DETROITE, VILTYS

Detroite įvyko, sakytume, istorinis šaulių suvažiavimas, kurio metu iš JAV ir Kanados suvažiavę atstovai nagrinėjo praeity atliktų darbų svarbą ir tuo pačiu, bandė atskleisti, ir gairėmis nužymėti ateities vykdytinų darbų kelius.

Apie 100 delegatų (ir apie 50 svečių) iš suvažiavime nagrinėtų pranešimų, kurie bylojo apie atliktus darbus, supratome, kad netekę savo šventosios lietuviškos žemės po kojomis, atsidūrę šioje Atlanto pusėje, laisvuose kraštuose, galime savo patriotinę veiklą atnaujinti, išvystyti ir kad vergijos pančiai svetimųjų tironų uždėti tautai negali sukaustyti mūsų dvasios.

Šiame suvažiavime, priverstinoje išeivijoje įvykusiame, buvo pateikta lietuviškos-šauliškos sąžinės apyskaita. Per viso suvažiavimo darbus raudona gija vingiavosi mintis: "Esame beginkliai šauliai užtat vis labiau ginkluojamės tėvynės meilės ir kultūros ginklais ir vis labiau ginkluosimės ir savus vaikus ginkluosime galingais dvasiniais ginklais."

Norime pabrėžti visų suvažiavimo darbų pynėje, bene vieną svarbiųjų, Šaulių Sąjungos pirmininko išsirinkimą trejiems metams. Vladui Išganaičiui dėl liios pasitraukus, jo vieton buvo išrinktas geras šaulys ir pavyzdingas lietuvis Vincas Tamošiūnas, iki šiol sėkmingai vadovavęs Detroito Stasio Butkaus šaulių kuopai.

Didžia sekme ir laimėjimu reikia atžymėti taip pat ir naujos LŠST C. valdybos išrinkimą. Tikrai malonu pasveikinti naują šauliškąją vadovybę ir palinkėti jai, trijų metų kadencijos metu, geriausio pasisekimo ir brandžiausių lietuviškų laimėjimų visuose šauliškuose darbuose.

Itin plėstini darbai: telkti jaunimą į šauliską darbą (pradžioje daugiau praktikuojant sporto šaudymą), ugdyti bei puoselėti lietuviškos kultūros perlus visuose frontuose, rūpintis lituanistiniu švietimu ir jį visaip remti, visaip veikti ir jungtis į lietuvybės išlaikymo avangardą, JAV ir Kanadoje. Stengtis steigti Šaulių sąjungos grandis, būrius ir kuopas, **kur tik galima**, visame laisvajame pasaulyje. Tai mūsų darbų darbelių, visų rūpesčių Alfa ir Omega.

Šiuo metu ir Tomai netikėliai pradeda įtikėti, kad LŠST veikla nėra tuščia. Juk tikrai plačiai išsiplėtė šauliai. Šauliai tikrai giliai įsisunkė ir į patriotingosios lietuvių visuomenės klodus... Šiandien patriotiniai ir kultūriniai mūsų darbų užmojai nebegali stovėti vietoje. Jie nesustabdomi — jie gaivalingai veržiasi pirmyn. Sekime Vlado Pūtvio, Tumo Vaižganto, Mato Šalčiaus, Antano Smetonos raštuose skelbtą Šaulių Sąjungos ideologiją.

Mūsų, šiuo metu, nedaug tėra. Kai nepriklausomoje Lietuvoje turėjome 60,000 šaulių, šiandien teturime apie 2,000 šaulių, JAV ir Kanadoje.

Suvažiavimo atlikti darbai mus įtikino, tačiau, kad 1953 m. įsteigtoji LŠST eina pažangos keliu. Ypač tai gali pastebėti kiekvienas galvojantis bešališkas lietuvis Detroito šaulių veikloje. Čia, atrodo, ir jaunimas nėra kurčias mūsų šauliškom idejom. Šauliško darbo plotai yra platūs ir gilūs, o gal ir neaprėpiami. Darbo užteks visiems, reikia tik geros valios, gerų norų ir lietuviško darbštumo, bei pasišventimo. Taip pat reikia, kur kas, daugiau šauliškos propagandos. Išmokime dažniau ir plačiau naudotis spaudos, radijo valandėlių naudinga paslauga. Nepagailėkime spaudai paremti kelių dolerių. Tikėkime, jog taip dirbdami susilauksime visokeriopos naudos. Sakoma, nauda labai palengva atslenkanti. Tačiau — lašas po lašo ir akmenį pratašo. Iki šiol šiomis priemonėmis LŠST labai mažai tesinaudojo. Tikėsimės, jog LŠST bent porą kartų per metus pasirodys ir su savu biuleteniu. Jam vardą siūlau — "TRIMITAS".

Vladas Mingėla

— — —

Jūrų šaulių "Švyturys" kuopos metiniame susirinkime dalyvavo virš 40 narių. Kuopos valdyba, papildyta naujais nariais: agr. Jurgis Baublys išrinktas II vicepirmininku ir kun. Kazimieras Simaitis kuopos kapelionu.

Už nuopelnus Lietuvai ir LŠST, per visuotiną šaulių s-gos atstovų suvažiavimą Detroite, 1970 m. balandžio 25 d., apdovanotas šaulių žvaigždės ordinu St. Butkaus kp. šaulys Leonardas Šulcas.

Redaguoja K. KODATIENĖ, 16228 Haviland Rd. Linden, Mich. 48451

Motinai, palikusiai saugoti gimtosios žemės saujos. . .

S. KAUNELIENĖ

Vėl gražusis gegužės mėnuo skrieja per tėvynės laukus, kaimus, miestus ir miestelius. Jo stebuklingoji galia prikėlė ir žaliais lapeliais papuošė medžių ir krūmų šakeles, mėlynomis žibuoklėmis ir svaigiai kvepiančiais jievų krūmais — pakriaušes ir šlaitus, įvairiaspalvėmis gėlėmis išmargino pievas. Orą suvirpino mažųjų giesminiukų džiugios melodijos. Džiaugsmu prisipildė žmonių širdys.

Tik Tu, o motin, nebeišeisi šį gražų sekmadienio rytą iš gryčios pasveikinti saulutės, paglamonėti žolynėlių, prakalbinti paukštelių. Nebelauksi Motinos dienos sveikinimų iš tolimųjų užjūrio kraštų, nuo savo išblaškytų sūnų. Nebesulaukusi nei gegužės, nei Motinos dienos, nes iškeliavai ten iš kur niekas nebegrįžta . . . Ir ilsiesi dabar tyli ir rami karštai pamiltoj tėviškės žemelėj. Žemelėj, kurią su tokia meile purenai, saugojai, kurios ir karo audroms siaučiant, atėjūnų sviediniams žalojant, svetimiesiems mindant, neapleidai . . .

O Motina! Palikus saugoti šventosios žemės
Mažyčio žiburio gimtajam židiny. [saujos,
Tavam raukšlėtame veide pati tėvynė šneka,
Tavam pilkam veide — sustingusi širdis . . .
(Stelingis)

Ir kentėjai atėjūnų mušimus, spardymus, šaltį ir badą. Išgėrei gyvenimo kančių taurę iki pat dugno. Tyli ir viena. Tavo gyvenimo draugą dar Pirmojo karo metu atėjūnai, užtai kad jis nesutiko atimti paskutinio kąsnio iš badaujančių kaimynų burnų, mirtinai užplakė. Likai jauna ir graži su mažyčiais vaikais. Atsisakei asmeninės laimės, pasiaukojai vaikams ir tėviškės žemei. Sunkiai dirbdama, užauginai ir išmokslinai sūnus. Jų širdyse įdiegei karštą meilę: Dievui, tėvynei ir broliui, sesei lietuviui. Įskiepijai tvirtus moralės principus. Džiaugiaisi vaikais ir laukei ramios senatvės . . . Deja! Vėl piktų atėjūnų gaujos užplūdo tėvynę. Vėl jie žalojo tėviškės laukus, kankino ramius artojus.

Daugelis, palikę namus, traukėsi į Vakarus. Tik palaiminai ir išleidai sūnus. Pati likai saugoti namų, purenti žemelę, laukti laisvės ir sūnų. Gyvenime nieko blogo niekam nepadariusi, nieko nenuskriaudusi, nepagalvojai, kad atėjūnui tai visai nesvarbu . . . Kankinama, mušama, vargo jungą vilkdama, nesiskundei, tik džiaugiaisi, kad sūnūs toli, kad niekas jų nekankina. Gyvenai gyvenimą, kurio padorus žmogus pikčiausiam priešui nelinkėtų . . . Raminaisi malda, gyvenai viltimi . . . Vargo raukšlės išvagojo tavo kadaise skaistų veidą, pritemdė rugiagėlių spalvos akis . . .

Netikėtai švystelėjo skaidrus spindulys — pirmas laiškas iš užjūrio, pirmas siuntinys. Manei, kad pliš tau iš džiaugsmo širdis. Bučiavai ir glamonėjai, lyg kūdikį, laišką, verkei ir juokeisi ir savo džiaugsmu dalinaisi su kaimynais. Pamiršai iškentėtas kančias . . . Nė karto neparašei apie savo kryžiaus kelius . . . Nuolat dėkojai už gausias dovanas, prašei neskriausti savęs . . . Taip rašyti galėjai tik Tu, tokia mylinti, tokia pasiaukojanti.

Neilgai džiaugeisi . . . gyvenimo vargai, iškentėti nedatekliai, kančios sunaikino tave, įsimetė ligos. Ir vėl kentėjai kantri, kaip tėviškės žemė. Gyvenimo audrų užgrūdinta, nugalėjai ligas ir pavasarį grįžai į savo gryčią, į savo tėviškės laukus. Džiaugeisi kiekvienu žolynėliu, kiekviena saulėta diena, žvilgsniais glamonėjai kiekvieną akmenėlį, kiekvieną krūmelį . . . Lankei gimines, bažnyčias. Tik neilgai . . . Antrojo pavasario nebesulaukei. Šaltą vasario popietę, prispaudusi prie lūpų savo gyvenimo simbolį—kryželį, paskutinį kartą atsidusai ir užmerkei akis. . . Viena grūmeisi su gyvenimu, viena likai saugoti namų židinio, viena ir su gyvenimu atsisveikinai. . .

Šiandien, kai visi skuba pas savo motules su meile širdyse, šypsenomis lūpose ir dovanėlėmis rankose, prie tavo kapo nesuklups tavo sūnūs, nepapuoš jo pavasario žiedais, nepalaistys savo karštomis ašaromis. Tik savo mintimis nuskris jie ten kur tu ilsiesi, nes jų širdyse likai Tu amžinai gyva, gražiausias ir šviesiausias — mylinčios, pasiaukojančios, savęs išsižadančios — lietuvės motinos pavyzdys.

Būk, motinėle, tuo pavyzdžiu kiekvienai lietuvei motinai!

ŠAULĖS MOTERYS SUVAŽIAVIME

S-gos atstovų suvažiavime Detroite, be brolių šaulių, pirmą kartą dalyvavo ir gražus būrys sesių. Jų tarpe Šaulių s-gos įkūrėjo jauniausia dukra prof. Emilija Pūtvytė, Toronto Vl. Pūtvio kuopos garbės narė Elzė Jankutė, birutiečių veikėja, šaulė Veronika Černienė ir kt.

Visos dalyvavusios šaulės, moterų šaulių vadovės, buvo suvažiavimui gražiai pristatytos.

Čikagos sesės: moterų vadovė Stasė Cecevičienė, Emilija Genčiuvienė, E. Abelkienė, K. Brazienė, Galinda Šilingaitė ir Daiva Šilingaitė. Klaipėdos kuopos jūrų šaulės: Alė Šumakarienė ir Aldona Krikščiukienė. Toronto sesės: moterų vadovė Elena Dambrauskienė, pav. Zuzana Jonikienė ir Ona Adomavičienė, viešnios Regina ir Lidija Stoškutės. Tolimo Montrealio vienintėlė atstovė, Aldona Urbanavičienė. Delhi Gedimino kuopos: Elena Rugienienė ir Irena Pesiulienė. Hamiltono: Stasė Kanaukienė ir Stasė Petkevičienė. Detroito sesės, suvažiavimo šeimininkės: moterų vadovė Lidija Mingėlienė, Stefa Kaunelienė, Valerija Šulcienė, Marija Šimkienė, Vladislava Šiurkienė, p. Jodinskienė, Bronė Selenienė, Aldona Tamulionienė ir kt. Jūros šaulės: vadovė Sirutavičienė, Marijona Krikščiūnienė, p. Kniūrienė ir M. Hudson.

Į garbės prezidiumą buvo pakviesta Toronto sesė Elzė Jankutė, kuri pasveikino suvažiavusius. Pavėlavusi atvykti prof. Emilija Putvytė savo žodį tarė vėliau, darbo posėdžio pradžioje.

Darbo posėdžio prezidiuman buvo vice-pirm. pareigoms pakviesta Kunigunda Kodatienė ir sekretoriatan Stefa Kaunelienė.

Džiugu, kad šį kartą toks moterų skaičius dalyvavo suvažiavime, kas parodo jų aktyvumą darbe ir domėjimąsi šauliškais reikalais.

Dalyvavusios sesės dėvėjo naujas uniformas arba tautinius rūbus. Atvykusios, registracijos komisijos sesių S. Kaunelienės, L. Mingėlienės ir M. Šimkienės, buvo papuoštos tautinių spalvų kaspinais.

Sesėms buvo miela pabendrauti, arčiau susipažinti. Apgailestavome, kad savo tarpe neturėjome buv. moterų šaulių vadovės s-gos garbės narės Sofijos Pūtvytės-Mantautienės, (kuri atsiuntė mums sveikinimus), kad 1969 m. nustojome ideologiniai brandžios sesės "Šaulės Tremtyje" redaktorės Emilijos Petrauskaitės, kad šiuo metu sunkiai serga Detroito darbščioji sesė Stasė Pranėnienė. Savo seseriškais jausmais rišomės su visomis nesančiomis mūsų tarpe.

Šaulė negali liūdėti, jos pareiga — darbas savo tautai, savo tėvynei, ji turi dirbti ir už tuos kurie nepajėgia ar jau nebegali . . .

Moterų šaulių vadovė K. Kodatienė, kuri vėl įėjusi į Centro valdybą pasiliko vadovės pareigose ir kartu jau nuo praėjusio pavasario eina "Šaulės Tremtyje" redaktorės pareigas, pasidžiaugė suradusi labai tinkamą redaktorės pareigoms sesę, Detroito visuomenininkę, istorikę Stefaniją Kaunelienę, kuri sutiko nuo spalio mėn. perimti "Šaulės Tremtyje" redaktorės pareigas.

Suvažiavimo darbo prezidiumas. Sėdi iš k.: p-kas Marijonas Šnapštys, vicepirm. Kunigunda Kodatienė, garbės pirm. Vaidievutis Mantautas, sekretoriai: Vladas Mingėla, Stefanija Kaunelienė, Kazys Daugvydas.

Foto: Kazimiero Sragausko

S-GOS PIRMININKAMS PASIKEITUS

Nuoširdžiai seseriškai dėkojame buv. S-gos pirmininkui broliui Vladui Išganaičiui už didelį pasiaukojantį darbą einant pareigas. Savo energija ir darbštumu išjudinote visą Sąjungos veiklą, kuri pasiekė tikro žydėjimo. Pagarba ir seserišką meilė Jums!

Sveikiname naująjį S-gos pirmininką, prityrusį šauliškame darbe, brolį Vincą Tamošiūną. Su pasitikėjimu žiūrime į gražią Sąjungos ateitį Jums vadovaujant, kuriai nesigailėsime ir mes savo darbo.

Šaulės Moterys

Sesės E. Abelkienės pasiūlymu, šaulės išnešė pageidavimą, kad sekančio suvažiavimo metu joms būtų numatytas laikas susirinkti atskirai savo reikalų aptarti.

Pasidžiaugta sesių darbu vienetuose, seserišku sugyvenimu savo tarpe ir su broliais, o taip pat, brolių džentelmeniškumu ir gražiu atsinešimu bendrame darbe.

Posėdžiavome, klausėmės darbų pranešimų, įvairių sugestijų, rinkome naują valdžią. Stiprinomės dvasiniai klausydamos meninės programos, dalyvaudamos pamaldose, kiekvieną laisvą minutę seseriškai, broliškai bendraudamos, o taip pat ir kūniškai, atgaivintos sesių detroitiečių skaniomis vaišėmis.

Grįžusios su nauja energija ir pavasariška nuotaika, naujai sužaliuokime, dar aktyviau subujokime savo darbais — Nepriklausomai Lietuvai.

Sesė K.

Stasė Pranėnienė, aktyvi, darbšti Detroito šaulė, šiuo metu sunkiau serganti, buvo aplankyta s-gos p-ko Vl. Išganaičio, Alg. Budrecko, Čikagos moterų šaulių vadovės St. Cecevičienės, visų šaulių moterų vadovės K. Kodatienės ir kt. suvažiavimo dalyvių. Visi linkėjo kuo greičiau pasveikti.

Jūrų šaulių moterų uniforma — pristatyta jūros šaulių skyriaus vedėjo Mykolo Maksvyčio, šių metų, kovo 5 d. buvo s-gos pirmininko patvirtinta ir leista nešioti.

Uniforma yra mėlynos spalvos kostiumėlis susidedantis iš į liemenį įimto švarkelio, lygaus į apačią kiek platesnio, sijonėlio, US Navy nešiojamos kepuraitės, baltos bliuskutės, ilgų kojinių, tamsių batelių ir juodo kaklaryšio.

Tikslus aprašymas išsiuntinėtas jūros šaulių vienetams.

KAZIUI KERPEI okupuotoje Lietuvoje mirus, jo seseriai šaulei Emilijai Genčiuvienei reiškiame gilią užuojautą.

Vytauto Didžiojo Šaulių Kuopa

ANTANUI KRAUSUI Australijoje mirus, jo seseriai šaulei Marijai Bulakienei, bei kitiems artimiesiems, reiškiame brolišką užuojautą.

Vytauto Didžiojo Šaulių Kuopa

A.A. ŠAULYS VYTAS PILĖNAS

Š.m. kovo 23 naktį buvo rastas prie namo, nežinomų piktadarių sumuštas, Vl. Pūtvio šaulių kuopos š. V. Pilėnas. Balandžio 3 d. vakare jis mirė neatgavęs sąminės, nors jam šv. Juozapo ligoninėje buvo padaryta galvos operacija. Balandžio 6 d., iš Prisikėlimo bažnyčios buvo palaidotas lietuvių šv. Jono kapinėse, Toronte.

Laidotuvių namuose ir per pamaldas garbės sargyboje stovėjo ir karstą nešė uniformuoti šauliai. Atsisveikinimo žodį, Kanados šaulių rinktinės ir Vl. Pūtvio kuopos vardu, tarė š. St. Jokubaitis. Karstą leidžiant duobėn, sugiedotas Lietuvos himnas. Broliai šauliai atsisveikino kariniu saliutu.

Šaulys Vytas buvo gimęs 1924 m. kovo mėn. 12 d., Bartininkų km., Vilkaviškio aps. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Tėvynei esant pavojuje, stoji savanoriu į gen. Plechavičiaus rinktinę, o ją vokiečiams likviduojant, buvo suimtas ir atgabentas į Vokietijos pagelbinę karo aviaciją.

Kanadoje, Toronte, gyvendamas priklausė SLA Toronto kuopai, būdamas ilgametis jos sekretorius. Priklausė medžiotojų ir žuvautojų klubui ir šaulių S-gai. Buvo draugiško būdo ir todėl jo palaikai buvo gausiai lankomi laidotuvių koplyčioje ir taip pat gausi vilkstinė mašinų palydėjo jį į paskutinę poilsio vietą.

Ilsėkis, šauly Vytai, ramybėje svetingoje, kad ir svetimoje Kanados žemėje.

š. P. G.

— — —

Šaulė Elena Skirmutienė, Skaudvilės š. būrio narė nuo pat būrio įsisteigimo 1920 m. Tų pačių metų žiemą buvo suorganizavusi didelę šiltų drabužių rinkliavą mūsų kareiviams fronte. Mirė Skaudvilėje 1955 m.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Liūdna žinia mus apgaubė, kai Vietnamo fronte žuvo čikagietis kpt. **P. Bojevas**, vos 31 m. amžiaus sulaukęs ir palikęs šeimą. Žuvo ir kpt. **E. Shumbris**, kilimo iš Bayside, N. Y., nukritus ir sudegus malūnsparniui. Marinų serž. **Edvardas Visbara**, vos tik 21 m. amžiaus, žuvo spogimo metu, Marinų aviacijos bazėje, Cherry Point, N.C., kilęs iš Worchesterio, Mass. Kovo mėn. 26 d., staiga, mirė laisvės kovotojas **Leonas Vitėnas**.

— Korp. **Edvardas Juozaitis**, iš Nashua, S.H., trejus metus ištarnavęs aviacijos marinu, Vietname, baigė tarnybą. Tačiau, grįžo į P. Vietnamą ir ten dirba Da Nango apylinkėje techniku, Dynaelektron korporacijoj. Jis yra gavęs 6 medalius ir kitus atžymėjimus tarnyboje.

— **Robertas Balzekas**, čikagietis, St. John's karinės akademijos kadetas, apdovanotas Sidabro žvaigžde už gerą mokymąsi.

— **Rapolas Simonis**, čikagietis, buvo parvažiavęs atostogų pas tėvelius ir vėl išvyko baigti tarnybos į Virginią.

— Ltn. **Regis Konauka**, 3 metus išbuvo P. Vietname, malūnsparnio pilotu. Jis laimingai grįžo į namus ir toliau rengiasi tęsti mokslą universitete.

— **Stasys Latvis**, kilęs iš Nashua, N.H., dabar tarnauja Amerikos pajūrio apsaugos laive, ties Aliaska. Jo laivas Clover, nesenai padėjo patekusiam į nelaimę Intrepid laivui Aliaskos vandenyse.

— Kūr. sav. **J. Juozapavičius** yra sunkiai susirgęs ir gydosi Šv. Kryžiaus ligoninėje.

— **Juozas Tomolonis**, marinų štabo seržantas, apdovanotas Laivyno medaliu. Jis 1968-69 m., būdamas Vietname pasižymėjo kovose. Kariuomenės pažymėjime rašoma: "Iniciatyva, puikiu žinojimu ir ištikimybe pareigom štabo seržantas užsipelnė visų, kurie su juo tarnavo, pagarbos, išlaikė puikiausias Amerikos marinų tradicijas." Jis kilęs iš Nashua, N.H.

— Kapų lankymo ir puošimo proga, kai yra pagerbiami žuvę Amerikos ir Lietuvos kariai, pažvelkime į Čikagos lietuvių kapines, kiek ten lietuvių karių yra užbaigę savo žemės kelionę. Lietuvos karių savanorių, Šv. Kazimiero kapinėse, yra 34, o Liet. Tautinėse kapinėse — 3. Abiejose kapinėse pagal buvusius laipsnius: 7 pulkininkai, 2 majorai, 1 kapitonas, 4 leitenantai, 13 puskarininkių, 10 eilinių. Tai tik Lietuvos laisvės kovotojai, savanoriai, o apie kitus nėra tikslių žinių. Ramovės skyrius kiekvienais metais visus mirusius karius gražiai pagerbia. Čia guli daug I ir II Pas. kare, Korėjos ir Vietnamo kare kritę kariai.

— Don Varno postas, Lietuvių Plazoje, Veteranų pagerbimo dieną, šiais metais, buvo įrengęs vėliavų alėją, einančią nuo didžiųjų vartų iki pat koplyčios. Tarp Amerikos ir Lietuvos vėliavų išpuoštas kelias priminė kiekvienam lietuviui, kad mirusieji yra mums buvę brangūs broliai ir sesės.

Gusarų plk. vyr. psk. Tadas Bliūkys, žuvo eismo nelaimėje Adelaidėje, Australijoje, kovo mėn. 15 d.

J.A.V. Karo aviacijos pilotas ltn. **Povilas P. Nakrošis**, išbuvęs Pietų Vietname metus laiko ir atlikęs daugiau kaip 1000 val. įvairaus pobūdžio kovos skridimų priešo teritorijon, vadovybės paskirtas specialiam paruošimui Kalifornijon. Šiuo metu P. P. Nakrošis yra Strateginiuose oro daliniuose Plattsburgh, N. Y. Jis yra pakeltas į kapitono laipsnį ir apdovanotas už pasižymėjimus "Distinguished Flying Cross" ordenu. Šias vasaros atostogas drauge su žmona Milda žada praleisti Nova Scotia, Kanadoje. Milda yra Tumų iš Norwood dukra.

"Karinių žinių" red. Broniui Balčiūnui (kair.) įteikiamas inžinerijos pažymėjimas už nuopelnus vykdant statybas "Singer" firmos įmonėje Elizabethe, N.J. Ten jis eina vyr. inžinieriaus pareigas.

Jameso Watto garo variklis, Samuelio Morsės telegrafas, Guglielmo Marconio radio, Alexandro Grahamo Bellio telefonas, Henriko Fordo masinė mašinų produkcija, vartojant surinkimo konvejerius, pakeitė civilizaciją daugiau negu koki monarchai, parlamentai, ar kongresai. Kaip žinom, rusai daugelį išradimų savinasi, imtinai ir paminėtuosius; taip pat, jie skelbiasi vienos rūšies sėklas pakeitę į kitos, sakykim, kanapės grūdą pakeičia į kviečio. Šiam išradimui patvirtinti amerikiečiai mokslininkai siūlė rusams dideles sumas pinigų, kad jų išrastą sėklų pakeitimą patys rusai Amerikoje ir pademonstruotų. Į šią pasiūlą, tačiau, rusai iki šiandien neatsiliepė (E. Cuneo — The World and the Nation). Rusai taip pat neatsiliepė ir į kvietimą bendradarbiauti erdvių tyrinėjimuose. Jie patys vieni intensyviai tyrinėja erdves žemės užkariavimui. Tačiau, žemės užkariavimui reikia turėti ir pakankamai geras žemės veiksmams priemones. Nežiūrint visų turimų išradimų, paskutiniu metu Kremlius maldauja Henriką Fordą, kad jis išmokytų rusų pramonininkus, kaip suorganizuoti pramonę masinei sunkaus tipo sunkvežimių gamybei. Pažymėtina, kad šiandieninėse sąlygose, karo transportas negali bazuotis geležinkeliais ir vandens keliais žemyne, kaip kad būdavo ankstyvesniais laikais. Oro transportai ir bazės dar nesudarė užtikrinto laido (1944 m. gruodžio antroje pusėje, Belgijoje, prie Bulge, vokiečiams vykdant priešpuolį, 101 parašiutininkų divizija buvo vokiečių apsupta ir esant blogam orui, tiekimas lėktuvais buvo nutrūkęs virš dviejų savaičių, dėl to, grėsė amerikiečių dalinių sunaikinimas). Sunkaus tipo sunkvežimiai jau išbandyti ir rasti patikima priemone tiekimui užtikrinti visokiose sąlygose. Antrojo Pas. karo metu vokiečiams sekmingai padėjo 100,000 šešiaračių sunkvežimių pereiti Ardėnus, apeiti Maginot įtvirtinimų liniją, išstumti iš žemyno jūron britus prie Dunkirko, įsiskverbti Rusijos plotuosna; rasim dar daugiau pavyzdžių ir amerikiečių veiksmuose, ypatingai Afrikoje, Tolimuose Rytuose ir kit.

Sunkios konstrukcijos sunkvežimiai rusams turėtų ypatingos reikšmės T. Rytuose ir Sibire (būtų galima palyginti su Amerikos geležinkelių reikšme pradiniais, kūrimosi laikais), nes vieno geležinkelio jau senai rusams neužtenka su rytų periferija susisiekti. Sunkios konstrukcijos sunkvežimiai yra būtini okupacinėms jėgoms. Yra aišku, kad Fordas prašomas padėti išvystyti masinę sunkvežimių produkciją, ne tikslu vežioti laimingus rusų darbininkus ir jų šeimas į kurortus, ar teatrus, bet sukrauti ant ratų reikmenis ir ginkluotas jėgas naujom okupacijom, arba stipresniam kumščiui jau okupuotuose kraštuose. Sustingusią rusų pramonę išjudinus paslankesniam ir nepriklausomam aprūpinimui ir susisiekimui, tuo pačiu padidėtų krašto produkcija ir ekonominis pajėgumas. Tuo būtų atgaivintas Kruščiovo, šiuo metu veik užmirštas, grasinimas amerikiečiams: "mes jus palaidosim", Pralenkus amerikiečius ekonominiai ir kariniai, laidotuvių būtų galima tikėtis.

Kaip šis pasiūlymas vystysis, šiuo metu nežinoma, aišku, tačiau, kad Fordo pastatyti ir įrengti masinės gamybos sunkaus tipo sunkvežimių fabrikai, būtų kelias į rusiško imperializmo plėtrą.

— — —

— Paskutinėmis žiniomis, rusai laiko, palyginamai, mažame Rytų Vokietijos plote, didelį **jėgų telkinį**: 9 tankų divizijos, vieną šarvuotą artilerijos diviziją, 10 motorizuotų pėstininkų divizijų, nenustatytą raketų brigadų skaičių ir eilę pagalbinių dalinių. Priedui — virš 1000 taktinių lėktuvų (16-tos oro grupės) sausumos jėgų paramai, iš kurių apie 700 yra naikintuvai, kiti taktiniai bombonešiai. Bendras skaičius, apie 410,000 vyrų. Apie 7500 sutelktų tankų Rytų Vokietijoje sudaro virš 30 proc. visų rusų ginklavime esančių tankų.

Kiekvienos divizijos sudėtin įeina didelis kiekis helikopterių, pėstininkų dalinių vartojamų permetimui iš vienos vietos į kitą; tai priemonė judriam rezervų panaudojimui ir greitam jėgų telkimui. Be to, kiekvienа divizija turi vieną batalioną trumpo našumo taktinių raketų (iki 250 mylių). Branduolinės energijos užtaisų raketų daliniai yra rusų vyriausio štabo tiesioginėje vadovybėje.

Visas karinių jėgų telkinys išdėstytas pietinėje Rytų Vokietijos srityje, paruoštas judriems veiksmams.

— Simon ir Shuster Inc., N. Y., m. išleido Gilles Perrault vertimą į anglų kalbą **"The Red Orchestra"**, 512 puslapių dokumentų ir faktų rinkinį, nušviečiantį 1941 - 44 m. II Pas. karo rusų šnipų sėkmingą veikimą vokiečių generaliniame štabe. Pav., Stalingrado puolimo planą Maskva gavo anksčiau negu vokiečių karo lauko vadovybė. Iš prancūzų kalbos vertė Peter Wiles, kaina 7.9 dol.

— 1968 m. spalio mėn. rusai išbangė satelitą **Cosmos 248**, pritaikytą žemės orbitoje sunaikinti kitą satelitą. osmos 248 buvo iššautas raketa SS-9 ir bandymo metu sunaikinęs kitus du anksčiau paleistus satelitus. Cosmos 248 iki šiol tebėra orbitoje.

— abartinį **Lenkijos karinį laivyną** sudaro 230 karo laivų su 20,000 vyrų. Laivynas skirtas pakrančių apsaugai. Jo sudėtin įeina 5 povandeniniai laivai, 12 raketom ginkluotų laivų ir 50 laivyno lėktuvų. Visas ginklavimas rusiškas.

— Vakarinės Vokietijos tankų — **Leopardų** pabūklams pritaikyti stabilizatoriai, kurių pagelba pabūklai, tankui važiuojant per laukus pilnu greičiu, turi beveik tą patį taiklumą, kaip tankui stovint vietoje.

— Britai pagamino lengvą, didelio judrumo ir greičio, aliuminijaus šarvais šarvuotą žvalgybos vežimą, pavadintą **"Foē"**. Ginkluotas 30 mm pabūklu, 7.62 mm kulkosvaidžiu ir dūminių granatų svaidytoju. Turi elektroninius sekimo ir taikymo įtaisus. Pritaikytas vežioti "Herkules" C-130 lėktuvu ir gali būti iš oro nuleistas žemėn dviem parašiutais. Tinkamas visokiose lauko sąlygose, gali plaukti nedidelės srovės vandeniu.

— Amerikiečių karo laivynas išėmė iš apyvartos apie **100 laivų**, kuriuos pardavinėja arba dovanoja kitoms valstybėms.

Povandeninį **USS Argonaut** laivą, 1968 m. pardavė Kanadai už 100,000 dol. Naikintojus **USS Taylor** ir **USS Walker** 1969 m. pardavė italams už 300,000 dol. **USS Gogawell, USS Boyd** ir **USS Preston** 1969 m. pardavė turkams už 450,000 dol. **USS**

Riaušės

B. B.

Akivaizdoje šių dienų mums kiek neįprastų vidaus gyvenimo įvykių, pravartu kiek arčiau įžvelgti į techniką ir taktiką riaušių, kurios visame pasaulyje pasklidę iki šiol dar nepasireiškusioje skalėje.

Riaušės yra viena iš šių dienų sekmingai naudojamų netiesioginio karo elementų. Žodyne, riaušės aptariamos sekančiai: kai susirinkusi grupė žmonių suardo įprastą gyvenimo tvarką. Pagal įstatymus — įstatymais nustatytos tvarkos ardymas, trijų, ar daugiau žmonių veikimas, kartu terorizuojant gyventojus. Riaušės, normaliai, neturi politinės ar teisinės padėties, tačiau riaušėms prasidėjus, susidaro organizuotas veikimas iki karinių dalinių pajėgumo imtinai. Riaušių negali sukelti vienas žmogus, todėl primityvioje santvarkoje riaušių pradžia formuojasi keletos žmonių grupėmis, pagal aplinkybes, persiorganizuodama į kovingą masę. Išėjus vadams į priekį su visiems jautriu šūkiu, susidaro veiksmingos grupės, tačiau, veikiančios palaidai ir neformaliai organizuotos, siekti nustatyto tikslo, kuris, be abejo, vadų iš anksto būna numatytas.

Taktinis dalinys. Nežiūrint susirinkusiųjų skaičiaus, riaušininkų minia jau sudaro taktinį dalinį riaušių veiksmams. Tai yra lankstus judėsio junginys — vienetas, pajėgus naikinti nesaugomus, arba menkai saugomus objektus. Tokia grupė — vienetas, turėdamas didelį paslankumą ir ugnį, virsta neorganizuotu kariniu vienetu. Riaušininkų ginklai, paprastai, yra plytos, akmenys, gatvių grindinio gabalai, medžio nuolaužos ir kitokie pastatų fragmentai; prie to prisideda ir kariniai ginklai. Pagalbinės priemonės yra naudojamos susisiekimo priemonės — riedmenys, barikados, įkaitų grobimai ir jų žudymai. Kadangi riaušininkai veikia masėje, todėl kyla didelė propaganda, kuri veikia psichologiniai. Tačiau, psichologinė įtaka miniai negali ilgai tęstis, kai gyventojų terorizavimui, trumpam metui, turi pasekmingos įtakos. Terorizuojamas pilietis nėra paruoštas pasipriešinimui, be to, būdamas pavienis, neorganizuotas, neįstengia pasipriešinti masės užpuolimui. Pavienis gyventojas surištas su vieta, todėl įrodomai atsakingas už savo veiksmus toje vietoje. Riaušininkų vadai tai gerai žino ir išnaudoja.

Riaušių — sukilimų fazės, nežiūrint kur jos vyktų, vystosi pagal nusistovėjusį šabloną. Pirmiausia — visuomenės agitacija, kurstymas, kurį vykdo mažas skaičius agitatorių, kurie yra paruošti to paties krašto pogrindyje, arba importuoti iš užsienio. Kurstytojai naudoja įspūdingus motyvus ir kaltinimus opozicijai, vyriausybei, grąsindami, statydami reikalavimus, netiesioginiai, asmenims, arba valdžiai. Po to, seka nelegali spauda, arba panaudojama viešoji spauda, radijas, televizija su specialiai paruoštomis programomis, pasikalbėjimais (Amerikoje). Sumaniai pravedami skelbimai kada ir kur turėtų susirinkti viešam kurios nors idėjos pareiškimui, piketuojant, reikalaujant, žygiuojant ir paraduojant su plakatais. Tokie nelegalūs žygiai sudaro pirmines sąlygas pajėgiai riaušių pradžiai. Nėra jokios garantijos, kad legalūs protestų pareiškimo susirinkimai arba paradai, po propagandos ir agitavimo, ypatingai po pripuolamų susidūrimų su tvarkos dabotojais, nepereitų į riaušes.

Sekanti fazė prasideda, kai pagal įstatymus pradedama atstatinėti tvarka — tvarkos dabotojai stoja prieš riaušininkus. Civilinės valdžios, ar bet kurie kiti oficialūs pareigūnai pradeda pasitarimus su riaušininkų atstovais, kurie būna riaušininkų vadų siunčiami su labai apribotais įgaliojimais, kad atrastų visiems priimtinus sprendimus.

Trečioje fazėje nelegalūs susibūrimai tebesitęsia, tačiau, pasitarimai, be išdavų, nutrūksta. Minios nepasitenkinimas pasireiškia langų daužymu, neutralių praeivių užkabinėjimu, turto gadinimu ir vagystėmis ir chuliganizmu, degančio benzino bonkų mėtymais ir pagaliau ištisais padeginėjimais. Atsiranda šaunami ginklai, kuriais gąsdinami gaisrinin-

---

Moore, USS Brush ir **USS Bristol** 1969 m. pardavė nacionalistinei Kinijai po 250,000 dol. už kiekvieną. Šiais metais už 150,000 italams perleido **USS Prichett.** Dėl keletos laivų perleidimo kitiems kraštams tebeina derybos. Anksčiau, atliekamus laivus laikydavo "užkonservuotus", dabar taupymo sumetimais parduoda arba atiduoda laužui.

— Jau esame anksčiau minėję, kad dabartiniai amerikiečių lėktuvai — naikintuvai F-4 laikomi pasenę ir jau penketas metų kaip jieškomas jiems pakaitas. Po eilės bandymų, šiuo metu, apsistota prie **F-15,** kuris pasirodys 1975 m., o serijinės gamybos pabaiga numatoma 1980 m. Šis naikintuvas bus vienvietis F-4t yra dvivietis) ir turės visus pranašumus prieš iki šiol bet kur žinomą naikintuvą. Ginkluotas patrankėlėmis ir raketomis taktiniams uždaviniams, lydėjimui bombonešių, oro žvalgybai ir kovai prieš priešo lėktuvus. Pradžiai bus pagaminta 20 lėktuvų, kuriuos numato bandyti 1972

Tenka paminėti, kad **M-61 Gatlingo** sistemos 20 mm pabūklai vartojami kai kuriuose dabartiniuose F-4 naikintojuose (Phantom F-4E), dėl savo greitošaudos ir paprastumo, laikomi veiksmingiausiais, todėl numatoma pritaikyti juos ir naujam F-15 naikintojui. M-16 Gatlingo šoviniai neturi tūtelų (žiūr. Karys No. 1 - 1970, Karinės žinios).

Netenka spėlioti, kad F-15 turi sąrangą modernių elektroninių įrenginių sekimui, ryšiui, lėktuvo valdymui ir ginklų aptarnavimui, nes įgulą sudaro tik vienas žmogus.

— Amerikiečių povandeninis laivas (3650 tonų) **USS Grayback,** pritaikytas nešioti kitą, mažą, elektra varomą, povandeninį laivą, kuris galės iš pasinėrusio nešiotojo atsipalaiduoti, atlikti uždavinius ir grįžti atgal į laivą, visą laiką pasinėręs.

USS Grayback tipo laivai yra pritaikyti laidyti raketas, pasinėrus, iki 500 mylių atstumo (ir branduolinės energijos užtaisais). Išėmus raketų laidymo įrenginius, buvo pritaikyta vieta nešioti mažus povandeninius laivus.

— Amerikiečiai strateginį bombonešį B-52 greitu laiku pakeis nauju **B-1,** kuris atatiks naujus reikalavimus, pasikeitus žemyno gynybos sąlygoms. Naujas **B-1 strateginis bombonešis,** kintamo kampo sparnais, pritaikytas skristi dideliuose ir žemuose augščiuose, tarp 500 ir 1300 mylių per valandą greičiu. Galės nešioti paprastas ir atomines bombas. Turimais moderniškai elektroniniais įrenginiais galės išvengti priešo sekimo, ir praeiti moderniškiausią gynybą; keturmotoris B-1 savo dydžiu bus mažesnis už B-52. Kritiškos rėmo konstrukcijos ir variklių dalys bus gaminamos iš titanijaus. B-1 labai trumpu laiku, be jokio pasirengimo, galės pakilti, kad išvengtų priešo raketų atakos iš povandeninių laivų, nuo Amerikos krantų. B-1 statybą iššaukė strateginių raketų bazių nesaugumas ir pasenę esamieji strateginiai bombonešiai.

VETERANŲ VEIKLA

RAMOVĖNAI KANADOJE

Lietuvių Veteranų S-gos "Ramovės", Montrealio skyrius, š.m. gegužės 2 d., turėjo metinį skyriaus narių susirinkimą, kuriame susirinkimo pirmininkui J. Adomaičiui pasiūlius, buvo vienbalsiai perrinkta skyriaus valdyba sekančiai dviejų metų kadencijai. Valdybą sudaro: pirmininkas Pr. Keturka, pirmininko pavaduotojas V. Kačergius, iždininkas A. Kalvaitis ir sekretorius P. Gabrys. Revizijos komisijoj: R. Simaniūkštis ir A. Žiukas.

1969 m. bėgyje buvome surengę gegužinę, dalyvavome kartu su L. K. kūrėjais-savanoriais ir L. K. Mindaugo šaulių kuopos bendrai surengtame Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjime. Turėjome du skyriaus narių susirinkimus ir tris valdybos posėdžius. Be to, minėtame skyriaus susirinkime buvo išrinkta parengimų komisija į kurią įeina Br. Bagdžiūnas ir St. Reutas. Šiuo metu didžiausias mūsų rūpestis yra įsigyti skyriaus vėliavą. Jau esame nupirkę medžiagos. Skyriaus narys, menininkas J. Šiaučiulis, pažadėjo paruošti vėliavos projektą, o pania Keturakienė, gavusi projektą, pažadėjo jį įvykdyti.

Skyriaus narių metiniam susirinkime, iš 18 sąrašuose esančių, dalyvavo 10 skyriaus narių ir vienas svečio teisėmis, kuris vėliau, po susirinkimo, įteikė mūsų skyriaus valdybai įstojimo pareiškimą. Susirinkimo posėdis buvo baigtas Lietuvos Himnu. Po to, sekė kuklios vaišės — pasikeičiant mintimis, ramovėno Br. Bagdžiūno rezidencijoje, nes pas jį kaip tik ir buvome susirinkę metiniam skyriaus narių susirinkimui, kuris praėjo geroje nuotaikoje.

P. G.

GEGUŽĖS 30 DIENA

Mirusiųjų Prisiminimo Dieną Bruklino ramovėnai ir birutietės aplankė ir gėlėmis papuošė mirusiųjų ramovėnų ir šeimų narių kapus, Cypress Hill kapinėse.

Pamaldos už mirusius įvyko Pranciškonų vienuolyno koplyčioje 10 val. Jas laikė ir gyvą pamoklsą pasakė vienuolyno viršininkas Tėvas Juvenalis.

Po pamaldų buvo aplankyti kapai.

D.

---

kai, begesinantys gaisrus, šaudoma į policiją ir pavienius asmenis. Esmėje, sukilėlių snaiperių paskirtis nėra žudyti, bet kelti paniką, atbaidyti pareigūnus nuo gaisrų gesinimo ir tvarkos palaikymo. Šiuo laikotarpiu prasideda riaušininkų grupiniai veiksmai, vagystės, apiplėšimai gyventojų, įstaigų ir krautuvių. Šios grupės plėšikavimu atsiima užmokesnį už dalyvavimą riaušėse. Plėšikautojai, dažniausiai, dar sunaikina krautuvėse rastas skolininkų kartotekas, kad nereikėtų grąžinti skolos už kreditan paimtas vertybes. Tokiais atvejais, tam tikras elementas išnaudoja progas suvesti visokių rūšių sąskaitas smurtu, su savo oponentais. Tokiomis progomis naudojasi visoks kriminalinis elementas patenkinti savus reikalavimus.

Riaušes lengvai gali išprovokuoti keletas kurstytojų legaliuose susirinkimuose ir paraduose, arba demonstracijose. Šiandieninėje įtampoje bet kuri valdžia žino, kad iš bet kokio žmonių susigrupavimo gali kilti riaušės, esant krašte planingai veikiančių, užsienyje apmokytų, priešo agentų ir kad kriminalinis elementas, riaušininkų veiksmų priedangoje, turi geriausią dirvą veikti. Be to, riaušių organizatoriai, pirmoje eilėje, tokį elementą ir panaudoja, kaip tinkamiausią kraštutinumams.

Iš riaušių elementų, pirmoje eilėje eina propaganda. Be propagandos riaušės nekyla. Agitacijos tema, dažniausiai klaidinga, parenkama, kad iššauktų: piliečių teises, studentų teises, mažumų diskriminaciją, rasizmą, policijos brutalumą, pasaulio taiką ir kt. Visa tai būna naudojama agitatorių temose tik efektingumui ir priedangai tikrųjų siekių. Šioje srityje ypatingai yra išsispecializavę komunistai, kadangi ši priemonė yra viena iš pagrindinių programoje kovai dėl pasaulio pavergimo. Efektingiausias agitatoriaus ginklas yra gandas, kuris, tačiau, lengvai pažeidžiamas remiantis faktais. Tam tikslui tinkamiausia priemonė yra radijas, televizija ir spauda, kuri laikosi objektyvumo ir nedaro sensacijų iš agitatoriams — riaušininkams naudingų nereikšmingų įvykių.

Kitas elementas, tai organizacija. Kai riaušių šūkis apspręstas, protestai, žygiavimai, boikotai, streikai nustatyti, jau tuo pačiu pasidaro apspręsta organizacija pogrindyje, kuri tęsiasi iki riaušių pabaigos. Jei riaušės būna išsklaidytos, tai dar nereiškia, kad riaušės yra likviduotos. Nuošalyje esanti vadovybė, kuri nekliudomai stebi ir vadovauja veiksmams, riaušininkus perorganizuoja, pergrupuoja ir vėl puola, arba laikosi pasyviai iki ateis patogus laikas pradėti veiksmus, riaušininkams palankioje vietoje. Todėl, pavyzdžiui, ir universitetų riaušės sekmingai kartojamos, nes vadovybė išlieka nepaliesta (vizuomet laikosi nuošaliai), keliauja iš vienos vietos kiton su įprasta organizacine sistema, veiksmams panaudodama vietos išteklius — studentus (kurie nenori arba nesugeba mokytis).

Organizacijos principe yra: vadovybė, įstatymai, drausmė ir kontrolė, planavimas, vadovavimas ir indoktrinavimas. Riaušininkai lengvai gali sudaryti dalinius atatinkančius kariuomenės ar policijos. Riaušininkų tarpe dažniausiai yra pakankamas skaičius įgudusių, gerai paruoštų vadų, keliaujančių iš vietos vieton, pajėgių nukreipti minią naikinantiems ir ginkluotiems veiksmams.

Organizacijos sudėtyje reikėtų paminėti ir aprūpinimą. Finansavimas yra būtinas, kaip ir bet kuriame kitame organizaciniame darbe. Vien idealizmo neužtenka. Su agitatorių paruošimu ir transportu, keliauja ir finansai. Kita dalis, pagal agitatorių sugebėjimus, randama krašte, kuriame yra veikimo dirva. Kada jau ryšis sudarytas, arba organizacija yra užuomazgoje, surandami mecenatai, arba kaip kur praktikuojama sudaryti kapitalus iš apiplėšimų. Transporto ir patalpų reikmenys surandamos vietoje. Ginklai įgabenami nelegaliomis priemonėmis, arba naudojami turimi gyventojų, arba nuperkami krautuvėse.

Riaušėms geriausios sąlygos tose vietose kur yra didelis žmonių susitelkimas ir bendri riaušių obalsiui tinkami reikalavimai. Pavyzdžiui vienos kurios žmonių grupės apgyvendinti rajonai — rasiniai, tautiniai, ekonominiai, kultūriniai. Tokiose vietose atsiranda bendras nusistatymas, dažnai iš šalies pakurstytas, prieš kurią nors tvarką ar aplinką, kurion įeina agresyviai nusitelkus mažuma, dažniausiai linkus į neramumus ir nusikaltimus. Toks elementas lengvai nusigręžia nuo idealų ir drausmės, lengvai griauna moralę, autoritetą, politinę drausmę, vardan kurių nors, visiems bendrų išprovokuotų interesų.

Nebūtų tikslu, nepabrėžus, kad riaušių klausimu mažai yra pasisakyta tokioje šviesoje, kurioje šiuo metu šis judėjimas vyksta ir kadangi tikrieji tikslai yra sumaniai pridengti idealizmo šūkiais, tenka manyti, kad didžiuma dalyvių yra suklaidinti. Belieka stebėti įvykių plėtotę ir patiems atrasti galimai tikslesnes apybraižas.

Bruklino ramovėnai ir birutietės klausosi dr. Nemicko pranešimo. L. Tamošaičio nuotr.

BRUKLINO RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Visuotinas narių susirinkimas įvyko balandžio 19 d., sekmadienį, Tėvų Pranciškonų steigiamajame Jaunimo Centre.

Pasitraukiančios valdybos pirm. plk. J. Šlepetys apžvelgė darbus atliktus praeitais metais ir pasiūlė rinkti naują valdybą.

Slaptu balsavimu buvo išrinkti šie asmenys: A. Butkys, J. Ceilius, J. Klivečka, dr. E. Noakas ir J. Sirgėdas.

Po darbo posėdžio dr. Nemickas kalbėjo apie pasaulio galybes ir jėgas tarptautinėje politikoje.

Greta ramovėnų susirinkimo vyko ir pasitarimas birutiečių, kurių suruošta kavute pasibaigė gausus ir jaukus susirinkimas. **D.**

NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVŲ DALYVIŲ KAPŲ REGISTRAVIMAS

Lietuvos kūrėjų-savanorių veteranų sąjungos Vokietijos skyriaus valdyba pernai "KV Informacijų" 3 ir 5 nr. nr. paskelbė atsišaukimus į VLB apylinkių valdybas, prašydama padėti suregistruoti Nepriklausomybės kovų dalyvių kapus Vokietijoje. Deja, nė viena apylinkės valdyba į juos nereagavo. Tada skyriaus valdyba pavedė kūr.-savanoriui P. Gudeliui tą darbą vykdyti per jo pasirinktus talkininkus vietose. Bet ir tuo būdu pereitą žiemą nepavyko pasiekti patenkinamų rezultatų. Todėl dar kartą bandau paaiškinti užsibrėžto darbo tikslą ir prašyti pagalbos.

JAV-bėse gyvenantieji buv. kariai, susibūrusieji Ramovėnų sąjungoje, artėjant Lietuvos kariuomenės 50 m. įkūrimo sukakčiai, nutarė suregistruoti visus dėl Lietuvos laisvės žuvusius ir laisvajame pasaulyje mirusius karius. Kaip vienintelė buv. karių organizacija Vokietijoje, KSS skyriaus valdyba nutarė prisidėti prie to darbo. Bet turėdama mažai pajėgesnių žmonių, apsiėmė atlikti mažesnį darbą — suregistruoti Vokietijoje mirusius Nepriklausomybės kovų dalyvius.

Greitai paaiškėjo, jog ši sąvoka daugeliui buvo nesuprantama, nes į raštus dažniausia buvo gaunami atsakymai, kad mirusiųjų savanorių pas juos nėra. Tada teko bendraraščiais plačiau paaiškinti, kad Nepriklausomybės kovomis laikomi 1919-1921 karai su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Tačiau tose kovose dalyvavo **ne vieni savanoriai.** Pastarieji sudarė tik kariuomenės užuomazgą. Jau 1919 sausio 15 buvo paskelbta visų buv. karininkų, viršilų ir puskarininkių ligi 49 m. amžiaus mobilizacija. Atvykusieji mobilizuotieji kariai jau nebebuvo savanoriai, bet vyriausybės įsakymo paklususieji. Netrukus buvo pašaukti augštesniųjų klasių moksleiviai, kad išėję karo mokyklą ar pusarininkių kursus, papildytų vadovaujantį sąstatą. 1919 ir 1920 buvo pašaukti kelerių metų naujokai. Jiems visiems teko tarnauti kariuomenėje Nepriklausomybės kovų laikotarpy. Betgi klaidinga vadinti juos visus savanoriais, nors jie visi yra Nepriklausomybės kovų dalyviai.

Žinodamas, kad dabar kiekvienas Bendruomenės narys gauna "KV Informacijas", paskutinį kartą kviečiu visas apylinkių valdybas ir pavienius narius susidomėti šiuo reikalu ir iki š.m. balandžio 1 suteikti prašomas žinias, nelaukiant atskirų asmeniškų paraginimų. Labai svarbu, kad kiekvienos apylinkės valdyba atsakytų, jei apylinkės ribose tokių kapų ir nebūtų.

Praktika parodė, kad Nepriklauso-

mybės kovų dalyvius atpažinti nėra taip sunku, kaip iš šalies galėtų atrodyti. Nepriklausomybės kovų dalyviai galėjo būti daugiausia tik 1874-1900 laikotarpy gimusieji vyrai.

Kad norintiems padėti nereikėtų ieškoti senųjų atsišaukimų, pakartoju, kokias žinias pageidaujama gauti. Bet ir nepilni duomenys naudingi.

1) Pavardė, vardas, tėvo vardas, gimimo vieta ir data. 2) Kokiais metais tarnavo ir koks karinis laipsnis? 3) Kada ir kur mirė ir kuriose kapinėse palaidotas? 4) Koks kapo numeris ir kuriam laikui nupirkta kapo vieta? 5) Kur gyvena artimieji, kurie galėtų suteikti daugiau žinių? 6) Kas prižiūri kapą arba kas galėtų jį prižiūrėti?

Dėl galinčių kilti neaiškumų teirautis ir žinias siųsti: P. Gudelis, 6786 Lemberg, Huettelbrett 14.

[pas. P. Gudelis]
(Iš PLB Vokietijos Kr. valdybos Informacijų Nr. 1, 1970 m.)

NETIKSLUMŲ ATITAISYMAS

"Trimito" penkiasdešimtmečio pėdsakais pasekus — mano straipsnyje, tilpusiame "Karyje" 1970 m. nr. 3 paliesdamas "Trimito" buvusį redaktorių Adolfą Klimą, paminėjau, kad jis redaktorių pavadavo **nuo 1920 m. liepos mėn. 8 d. iki 1921 m. liepos 23 d.** Mano panaudoti šaltiniai nebuvo tikslūs. Taip pat "Trimite" 1940 m. birželio mėn. 20 d. nr. 20 (1013) dr. J. Matuso straipsnyje "Istoriniai bruožai" pateikti duomenys nebuvo istoriškai teisingi, nes ten dr. J. Matuso pabrėžta: **"Kai Busilas (Trimito red.) buvo atostogose, tai liepos mėnesio pora savaičių (8-23) jo pareigas ėjo Adolfas Klimas. Nuo rugsėjo mėn. į redakciją ateina J. Pronskus."**

Tais dr. J. Matuso žodžiais remiantis po Adolfo Klimo atvaizdu buvo padėtas toks parašas: **"Adolfas Klimas, Trimito redaktorių pavadavęs 1920 m. liepos mėn. 8-23 d."**

Tačiau jeigu paimame į rankas visus "Trimito" komplektus, tad įsitikiname, kad 1920 m. liepos mėnesį "Trimitas" iš viso neišėjo, nes nuo tų pat metų gegužės mėn. ligi rugpjūčio mėn. 11 d. buvo pertrauka "Trimito" leidime.

Gerb. Adolfas Klimas rašo:

"Taigi išeina, kad aš negalėjau 1920 m. liepos mėn. 8-23 d. pavaduoti redaktoriaus — Kaip pavaduosi, jeigu tuo metu "Trimitas" nėjo?" Toliau Adolfas Klimas rašo: "Rašydamas savo istorinius bruožus, dr. J. Matusas būtų geriau padaręs, jei dėl visa ko dar būtų atsiklausęs buvusių, kurie dar gyvi, "Trimito" faktinių redaktorių; tada datos būtų nesunku suderinti. (Dr. J. Matusas 1962.VI.26 mirė Niujorke).

"Kiek mane patį visas reikalas liečia, tad, aš turiu pasakyti, jog buvau faktinis "Trimito" redaktorius (A. Klimo žodžiai) **ne 1920 metais, bet 1921 metais, nuo birželio ligi spalio mėnesio, redagavau iš viso šešiolika "Trimito" numerių.** Buvau faktinis redaktorius po A. Busilo, kuris 1921 m. birželio mėnesį buvo paėmęs atostogų ir po tų atostogų jau daugiau nebegrįžo "Trimito" redaguoti. Prie manęs "Trimito" redakcijoj dirbo A. Bružas."

"Po manęs (rašo Adolfas Klimas) "Trimitą" redagavo Juozas Pronskus (šiuo metu yra vienas "Naujienų" redaktorių), kuris faktiškai tapo redaktorium nuo 1921 m. spalio mėn., nors Šaulių Sąjungos protokoluose jis, rodos, kiek anksčiau figuravo kaip redaktorius. Jei žinias semti iš tų protokolų, tai apie mane bus galima rasti, jog aš esu buvęs Šaulių Sąjungos Kultūros ir Propagandos skyriaus viršininku kaip tik tuo metu, kada faktiškai redagavau "Trimitą".

"Dėl šitų visų faktų tikrumo istorikui (ir ne istorikui V. Mg.) žinoma, galima susipainioti, nes tuo metu nebuvo žymimi faktiniai redaktoriai, o tik atsakomieji. Šiaip ar taip, mums turi rūpėti tikrieji, neiškraipyti, istoriškai patikimi, faktai."

Tad toje vietoje, kur mano straipsnyje yra parašyta: "...Trimito" redaktorių pavadavo nuo 1920 m. liepos mėn. 8 d. iki 1921 m. liepos 23 d., turi būti: **"Adolfas Klimas-Kelmutis buvo faktiniuoju "Trimito" redaktorium nuo 1921 m. birželio mėn. ligi 1921 m. spalio mėnesio ir per tą laiką suredagavo šešiolika "Trimito" numerių.**

Pagrindas: a) A. Klimo atitaisymas, tilpęs 1940 m. birželio mėn. 20 d. "Trimite" nr. 25(1018); b) tą A. Klimo str. teko gauti jau po to, kai 1970 m. "Karys" nr. 3 buvo išėjęs; c) A. Klimas šiuo metu yra sulaukęs 80 metų amžiaus ir gyvena Clevelande, Ohio. Yra apdovanotas Šaulių Žvaigžde ir LŽS-gos centro valdybos pakeltas garbės nariu. **V. Mingėla**....

PRIE BROLIO KAPO

Vėl rymau prie Tavo kapo,
Mielas Gediminai,
Palikus triukšmingo miesto gatves.
O širdį taip sopa ir gelia,
Bet rymau aš vėliai...

Šioje kapų tyloje,
Savo skausmą, rodos, apčiuopti galiu,
Ir ritasi ašaros tyliai,
Kai jau apvytusias gėles
Ant Tavo kapo dedu.

Ir didžiojo kryžiaus pavėsy
Aš renku žodžius maldų —
O, Viešpatie, suteik Tau amžiną ramybę,
O mums — stiprybę,
Visa širdim meldžiu.

Tavo sesuo Marytė

JUODAS DEBESĖLIS SAULĖTOJE PADANGĖJE

(Pietų Australijos lietuvių karių nuotaikos)

Man labai patiko 1969 m. gruodžio mėn. "Kario" viršelis, papuoštas įspūdinga nuotrauka, vaizduojančia Pietų Australijos lietuvių atsargos karių veiklą. Paveikslas pavadintas "Ramovėnų darbu ir lėšomis pastatytas žuvusiems už Lietuvą paminklas". Prie paminklo išsirikiavę buvę Lietuvos kariuomenės karininkai. Vyksta pirmojo Lietuvos prezidento Antano Smetonos Karo mokyklos 50 metų sukakties minėjimas.

Taip pat įspūdingai ir viltingai atrodo žurnalo viduje įdėtos dvi gražios nuotraukos minėjimo šventės dalyvių, karių bei jų artimųjų. Be to, išsamiai aprašoma, ką šie žvalūs vyrai yra atlikę Adelaidės lietuvių bendruomenei ir ką yra pasiryžę dar atlikti. Čia

Kaina
8 v. Lt — a

pat paduodama ir skaičiai: Pietų Australijoj gyvena iš viso 34 buvę karininkai. Tatai mane, kaip karį, labai pradžiugino, pasijutau ne vienas esąs. Tačiau, būdamas "Kario" platintojas Pietų Australijoj—Adelaidėje neilgai džiaugiausi, prisiminęs, jog iš žios gausios 34 vyrų kuopos, kiek man žinoma, tiktai 4 buvę karininkai išsirašo mūsų mėgiamą "Kario" žurnalą, būtent: J.P., V.P., A.L. ir C.Z. Tuo tarpu, kai kiti 30 karininkų, prašomi prenumeruotis "Karį", numykdami visaip atsisakinėja.

Pietų Australijoje "Karį" daugiausia skaito eiliniai, puskarininkiai ir viršilos. Mano nuomone, jei karininkas Lietuvos kariuomenėje buvo kareiviams pavyzdžiu, tai tuo labiau tremtyje privalėtų nepamiršti kas jis yra buvęs.

Mes labai įvertiname Amerikoje gyvenančių karininkų ir kitų laipsnių karių pastangas leidžiant labai sunkiomis sąlygomis atgaivintąjį "Karį", kuris savo rašiniais, bei nuotraukomis jungia visame pasaulyje išblaškytus buv. Lietuvos kariuomenės pareigūnus, savanorius, šaulius, bei policijos tarnautojus į vieną bendrą šeimą. Labiausiai įrodysime savo dėkingumą žurnalo redaktoriams bei kitiems bendradarbiams, jei visi išsirašysime "Karį", kuris nepamiršta nė tolimiausio pasaulio kampelio, jei tik atsiranda vienas kitas atsargos karys, juosėjęs kardą tėvynei apginti.

Leonas Vasiliūnas
"Kario" skaitytojas ir platintojas,
Adelaide, Australija.

Atviras laiškas buv. JAV prez. H. Trumanui

Potsdamo konferencijos metu, 1947 birželio 17 - liepos 2 d. d., Prūsija buvo padalinta į dvi dali. Rusai gavo šiaurinę ir lenkai pietinę dalį.

Jūs esate vienintėlis gyvas liudininkas iš trijų galybių (JAV, Anglijos, Sovietų Rusijos), dalyvavusių toje konferencijoje.

Aš esu lietuvis ir studijuoju tos teritorijos problemas. Būkite malonus atsakyti į sekantį klausimą:

Ar nei viena tų galybių nebuvo pasiūliusi šiaurinę Prūsijos dalį priskirti Lietuvai, deja, tada okupuotai SSSR?

Mane buvo pasiekusios žinios, kad lietuvių delegacija, apsirūpinusi reikalingais dokumentais, jog šiaurinė Prūsijos dalis turi priklausyti Lietuvai, tenai buvo konferencijos laiku, bet rusai jiems neleido pasirodyti.

Nelaimei, po trumpų debatų, toji sritis buvo pavesta laikinai SSSR administracijai. Toji padėtis tebėra ir šiandien.

Esą, netrukus po tokių susitarimų, rusai sunaikinę Potsdamo konferencijoje pasiruošusius dalyvauti lietuvius.

Šimtmečiais Prūsijoje gyvenusieji vietiniai gyventojai buvo lietuvių tautos kilmės. Jie gyveno tarp Nemuno upės šiaurėje ir Vyslos upės pietuose. Lietuviai siekia tą sritį atgauti savo valstybei ir tikisi, kad JAV vyriausybė padės tai įvykdyti.

Jūsų duomenys apie šią Europos teritoriją labai laukiami. Jums leidžiant juos panaudočiau prie savo darbo, liečiančio šią problemą.

Su tikra pagarba

Algirdas Gustaitis

P. S. Šis laiškas buvo pasiųstas buv. JAV prezidentui H. S. Trumanui. Sekretorė, atsakydama už H. S. Trumaną apgailestavo, kad jis negali atsakyti į pageidaujamą klausimą ir pan.

Tada laiško nuorašas buvo pasiųstas kai kuriai užsienio spaudai ir jis buvo paskelbtas estų, latvių, vokiečių, lenkų, ukrainiečių, ispanų ir amerikiečių spaudoje.

NEVYKUSI NUOTRAUKA

Balandžio mėn. "Karys" viršelyje užsidėjo V. Maželio nuotrauką, vaizduojančią "Grandinėlės" šokėjus New Yorke. Įprasta matyti Vytauto Maželio geras nuotraukas, šioji, deja, nevykusi: visi šokėjai arba nusisukę nuo žiūrovų, arba užsidengę veidus, išskyrus vieną mergaitę. Kūno judėsiai irgi neįdomūs.

Be to, mergaičių tautiniai lietuviški kostiumai neatrodo kaip lietuviški, trumpi sijonukai, be būtinų lietuviškų audinių. Vaikinai irgi keistais marškiniais. **"Šokėjas"**

— — —

Kai turime aukso — esame baimėje; kai jo neturime — esame pavojuje. (Anglų patarlė)

— — —

Žygiavimai į vieną ir į kitą pusę, nors ir naudojami idėją perduoti, nėra tas pat kaip kalbos laisvė ir todėl nėra apsaugoti Konstitucijos Pirmojo Amendmento. (Hugo Black, Vyr. Teismo teisėjas)

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Dr. Domas Jasaitis — **Nacionalistinis ir komunistinis genocidas Lietuvoje**. Atspaudas iš L.K.M. Akademijos suvažiavimo darbų VI t. (367 - 424 p.), Roma, 1969 m.

Vaižgantas — **Tiesiant kelią į Nepriklausimybę**, 1916-1917 m. 40 psl. Pedag. Lituanistikos Institutas, Čikaga, 1969 m.

Plieno sparnai, metraštis, 1970 m. I dalis. Leidžia Amerikos Lietuvių Aero klubas Čikagoje, Ill. 48 psl. Gausu nuotraukų.

"1969 m. kovo mėn. suėjo 50 metų nuo Lietuvos aviacijos įkūrimo... Ta proga buvo nutarta išleisti gausiai iliustruotą Metraštį, neperiodiškai pasirodančiomis dalimis, kuris, ... primintų lietuviškai visuomenei apie garbingą Lietuvos aviacijos praeitį ir išsaugotų bent dalelę istoriškai svarbios medžiagos ateities kartoms."

AUKOJO KARIUI:

(Balandis, Gegužė, 70)

$15.00:
Mikolaitis J., Westwood, NJ

$11.00:
Dambrauskas M., Phoenix, Ariz.

$10.00:
Petrušaitis P., Racine, Wis.
Sperauskas L., New York, NY

$6.00:
Dimas Pr., Woodhaven, NY

$5.00:
Morkūnas K., Cleveland, Ohio

$4.60:
Skardis J., S. S. Marie, Canada

$3.00
Bulika Jz., Chicago, Illinois
Karaša M., Baltimore, Md.
Legeckis El., Jamaica, NY
Malakauskas A., Waterbury, Conn.
Michels Br. H., San Francisco, Calif.
Petrauskas Eug., Chicago, Ill.
Sederavičius V., Omaha, Nebr.
Škėma Jz., Hamilton, Canada
Tumas Ad., Norwood, Mass.
Tveras A., Chicago, Ill.
Vaičjurgis J., Dorchester, Mass.
Virbalis J., Cleveland, Ohio

$2.00:
Budreckas, Alg., Chicago, Ill.
Bagdžiūnas Br., Vendun, Can.
Dūda K., So. Boston, Mass.
Lukas A., St. Catharines, Canada
Nenortas Vc., Hartford, Conn.

$1.00:
Grajauskas B. J., Cliffside Park, NJ
Jonkutė, Aug., Chicago, Ill.
Klimavičius J., Brooklyn, NY
8593 L. S. Co., Kaiserslautern, V. Vok.
Merkelis Stp., Baltimore, Md.
Mateika, Alb., Worcester, Mass.
Matiukas J., Woodhaven, NY
Pranckonis K., Baltimore, Md.
Stühler R., Harvey, Ill.
Valentukevičius B., Bricktown, NJ.

KARYS širdingai dėkoja aukotojams!

Kai "Tylioji Dauguma" prabyla New Yorke V. Maželio nuotr.

...numerata JAV-bėse ir užsienyje: ...ams —$7.00, pusmečiui — $3.50, ...nr. — 70¢. Skelbimai pagal su... Pinigus siųsti šiuo adresu:

K A R Y S
916 Willoughby Avenue
...ooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.